

Spotlight

Vaktechnisch bulletin van
PwC Accountants
Jaargang 28 - 2021 uitgave 1

Woord vooraf

De weg naar wereldwijde
standaarden voor niet-financiële
informatie kan hobbelig zijn

Column

Het is tijd dat plastic duur wordt

Verslaggeving

Het toenemende belang van
niet-financiële informatie

Verslaggeving

Accountingoverwegingen
met betrekking tot de nieuwe
Nederlandse Wet homologatie
onderhands akkoord

Accountancy

Nieuwe controlestandaarden –
nu al actie vereist!

Accountancy

De interpretatie en controle van
de NOW-subsidie ingewikkelder
dan verwacht

Governance en toezicht

Een frauderisicoprogramma is
noodzakelijk voor elke organisatie

Belastingen

DAC6: meldingsplicht en
meldingsplichtigen

Sustainable Development Goals

Hoe duurzaam zijn de
verschillen tussen de
EU-Taxonomie en de SFDR?

Digital

Menselijke behoefte boven
technologische vooruitgang

Verslaggeving:
Het toenemende
belang van niet-
financiële informatie

Pagina 9

De weg naar wereldwijde standaarden voor niet-financiële informatie kan hobbelig zijn

De roep om wereldwijde standaarden voor niet-financiële verslaggeving wordt steeds luider. De argumenten daarvoor liggen voor de hand. Ondernemingen opereren wereldwijd, hun investeerders en andere stakeholders opereren wereldwijd en de vraagstukken en uitdagingen waar ze mee te maken hebben trekken zich niets aan van landsgrenzen. Klimaatverandering, uitputting van grondstoffen en sociale vraagstukken vragen om wereldwijde oplossingen. En de vraagstukken van vandaag vragen in steeds sterkere mate om robuuste, vergelijkbare en betrouwbare niet-financiële informatie. Ook de Covid-19-crisis heeft laten zien dat in onzekere omstandigheden het belang van kwalitatieve en niet-financiële informatie toeneemt.

Dat wereldwijde standaarden nuttig of belangrijk zijn betekent echter niet dat ze ook snel tot stand zullen komen. De huidige situatie kenmerkt zich door een groot aantal standard setters die ieder met een andere invalshoek of aandachtsgebied werken aan standaarden voor niet-financiële informatie. Een situatie waarin ondernemingen en hun stakeholders al snel door de bomen het bos niet meer zien. Het is niet gemakkelijk om vanuit die situatie naar één wereldwijde standaard te komen. Op het gebied van financiële verslaggeving heeft het ook meerdere decennia gekost om vanuit een grote hoeveelheid nationale standaarden te komen tot één internationaal geaccepteerde standaard voor beursgenoteerde ondernemingen, de International Financial Reporting Standards (IFRS). En zelfs nu is dat nog niet volledig gerealiseerd aangezien de Verenigde Staten nog steeds hun eigen standaarden hanteren.

In het afgelopen jaar zijn diverse stappen gezet die zijn gericht op betere niet-financiële verslaggeving. In december 2019 riep Accountancy Europe op tot concrete stappen richting een internationale standaard waarbij een belangrijke rol werd toegedicht aan de IFRS Foundation en deze laatste is

in 2020 een consultatie gestart om haar rol ten aanzien van duurzaamheidsstandaarden te onderzoeken. Verschillende standard setters hebben een verdergaande samenwerking en afstemming onderzocht en de International Integrated Reporting Council (IIRC) en Sustainability Accounting Standards Board (SASB) hebben zelfs een fusie tot The Value Reporting Foundation aangekondigd. Dat zijn hoopvolle stappen om alle bestaande initiatieven langzaam te laten samenkomen.

Tegelijkertijd zal het niet meevallen om snel te komen tot standaarden van hoge kwaliteit die wereldwijd worden geaccepteerd. Dat kan op korte termijn ook juist leiden tot nieuwe initiatieven van partijen die meer haast hebben. De Europese Unie (EU) bijvoorbeeld heeft een meer ambitieuze duurzaamheidsagenda dan veel andere regio's in de wereld. In lijn daarmee wil de EU ook meer vaart maken met standaarden voor duurzaamheidsverslaggeving. De door de EU aangekondigde Europese standaard zal in eerste instantie voor nog een extra boom in het bos zorgen.

Is dat erg? Niet per se. Ook als één internationale standaard het basisniveau gaat aangeven waar ondernemingen wereldwijd aan moeten voldoen is het goed denkbaar dat in bepaalde regio's of sectoren extra eisen gelden. Welke elementen onderdeel worden van het basisniveau zal in de komende jaren duidelijk worden. Het is goed als Europa of andere partijen ondertussen meer vaart maken. Zolang de verschillende partijen maar oog houden voor elkaar en vanuit de intentie werken om uiteindelijk zo veel mogelijk de verbinding te zoeken waar dat mogelijk is. Want alleen ga je misschien sneller, samen kom je verder.

Arjan Brouwer
hoofd Bureau Vaktechniek (National Office)

Bij PwC willen we een bijdrage leveren aan het vertrouwen in de maatschappij en het oplossen van belangrijke problemen. Wij zijn een netwerk van firma's in 157 landen met meer dan 276.000 mensen. Bij PwC in Nederland werken ruim 5.400 mensen met elkaar samen. Wij zien het als onze taak om kwaliteit te leveren op het gebied van assurance-, belasting- en adviesdiensten. Vertel ons wat voor u belangrijk is. Meer informatie over ons vindt u op www.pwc.nl.

PwC verwijst naar de Nederlandse firma en kan soms naar het PwC-netwerk verwijzen. Elke aangesloten firma is een afzonderlijke juridische entiteit. Kijk op www.pwc.com/structure voor meer informatie.

Inhoud

- 3** **Woord vooraf – De weg naar wereldwijde standaarden voor niet-financiële informatie kan hobbelig zijn**
De roep om wereldwijde standaarden voor niet-financiële verslaggeving wordt steeds luider. Dat wereldwijde standaarden nuttig of belangrijk zijn betekent echter niet dat ze ook snel tot stand zullen komen. *Arjan Brouwer*
- 6** **Column – Het is tijd dat plastic duur wordt**
Ondanks een veelvoud aan grote en kleinere initiatieven lukt het ons maar niet een goede oplossing voor het plasticprobleem te vinden. Een fundamentele ingreep van de overheid is onvermijdelijk, vindt PwC-hoofdeconoom Jan Willem Velthuisen. *Jan Willem Velthuisen*
- 9** **Verslaggeving – Het toenemende belang van niet-financiële informatie**
Ontwikkelingen op het gebied van niet-financiële informatie volgen elkaar in hoge snelheid op. Waarom is er steeds meer aandacht voor niet-financiële informatie en hoe staat het met de regelgeving hieromtrent? *Hugo van den Ende*
- 15** **Verslaggeving – Accountingoverwegingen met betrekking tot de nieuwe Nederlandse Wet homologatie onderhands akkoord**
De Wet homologatie onderhands akkoord is bedoeld om ondernemingen in financiële moeilijkheden te helpen bij de uitvoering van het herstructureringsplan. Duidelijke verslaggevingsrichtlijnen ontbreken echter in deze wet. Waar moet een onderneming aan denken bij toepassing van deze nieuwe wet? *Alexander Spek en Diederik van der Veer*
- 21** **Accountancy – Nieuwe controlestandaarden – nu al actie vereist!**
De implementatie van Standaard 540 over schattingen bleek een grote uitdaging. En er komen nog meer nieuwe en aangepaste standaarden aan. Dit artikel geeft een overzicht van wat er gaat komen en de lessen die uit de implementatie van Standaard 540 kunnen worden getrokken. *Frans de Groot*
- 27** **Accountancy – De interpretatie en controle van de NOW-subsidie ingewikkelder dan verwacht**
De NOW-regeling lijkt eenvoudig, maar bij de uitvoer en afrekening komt de complexiteit rondom de interpretatie en de controle tot uiting. In dit artikel leest u over enkele situaties waar organisaties en accountants tegenaan lopen.
- 33** **Governance en toezicht – Een frauderisicoprogramma is noodzakelijk voor elke organisatie**
In de huidige veranderlijke tijden en met de toegenomen aandacht van stakeholders voor fraude, corruptie, risicobereidheid en risicomanagement is het belangrijk dat organisaties een frauderisicoprogramma hebben. Maar hoe zet je zo een programma op? *Gerrit-Jan Kreeftenberg en Tessa van Steijn-Meijer*
- 39** **Belastingen – DAC6: meldingsplicht en meldingsplichtigen**
Per 1 januari 2021 geldt de meldingsplicht voor grensoverschrijdende fiscale constructies (DAC6). Intermediairs of relevante belastingplichtigen zijn verplicht constructies te melden die voldoen aan bepaalde kenmerken. Dit artikel geeft een overzicht van de regels en gaat in op wie er moet melden en op de inhoud van de rapportage. *Maarten van Brummen en Merel Mookhoek*
- 45** **Sustainable Development Goals – Hoe duurzaam zijn de verschillen tussen de EU-Taxonomie en de SFDR?**
Dit artikel belicht een aantal verschillen tussen de EU-Taxonomie voor duurzame activiteiten en de Verordening betreffende informatieverstopping over duurzaamheid in de financiële dienstensector (SFDR) en de gevolgen daarvan voor de informatieverstopping in periodieke rapportages.
- 51** **Digital – Menselijke behoefte boven technologische vooruitgang**
Het lijkt alsof we continu op zoek zijn naar snellere, goedkopere en slimmere technologie, terwijl we vaak nog geen idee hebben hoe het ons als mens verder helpt. Hoe geven we technologie een menselijker karakter?
- Eerder verschenen Spotlight-artikelen**
- 52** **PwC-publicaties**
- 54**

Het is tijd dat plastic duur wordt

Ondanks een veelvoud aan grote en kleinere initiatieven lukt het ons maar niet een goede oplossing voor het plasticprobleem te vinden. Een fundamentele ingreep van de overheid is onvermijdelijk, vindt PwC-hoofdeconoom Jan Willem Velthuisen. Anders drijft er straks meer kunststof in onze zeeën en oceanen dan er vis in zwemt.

Bij ons gaat een paar keer per week de bel en wordt er weer een pakket naar binnen gebracht. Met een in veel plastic verpakt besteld kledingstuk of ander hebbedingetje. Onze gemeente heeft er een nieuw probleem bij. De container voor plastic verpakkingen is meestal ruim voor de geplande ophaaldatum al vol. Ondanks al onze goede bedoelingen produceren we nog steeds een ongelooflijke hoeveelheid plastic en daarmee ook een flinke berg aan plastic afval.

Binnen de Europese Unie, de op twee na grootste kunststofproducent ter wereld, genereren we jaarlijks maar liefst 29,1 miljoen ton aan plastic afval. Plastic is heel goedkoop om te maken en ongelooflijk veelzijdig in gebruik. Geen wonder dat we er zo veel van blijven produceren. Tegelijkertijd is het erg duur om het gebruikte plastic op te halen en te recyclen. Niet zo raar dus dat onze pogingen om de wereldwijde tsunami aan plastic te stoppen, lijken te mislukken.

Ter verduidelijking enkele cijfers: van de ruim 29 miljoen ton plastic afval die we jaarlijks in Europa ‘produceren’, wordt nog geen derde ingezameld om gerecycled te worden. 43 procent van het plastic afval in Europa wordt verbrand en een kwart belandt nog altijd op de vuilnisbelt. Bij een gelijkblijvend scenario kunnen we ervan uitgaan dat in 2050 de zeeën en oceanen meer plastic dan vis bevatten. Hoe kunnen we hierin verandering brengen? Belangrijk is dat we een markt creëren voor gebruikte kunststoffen die de stroom kunnen absorberen. Momenteel kunnen de systemen voor na het gebruik, zoals inzameling en recycling, de huidige volumes eenvoudigweg niet aan. De vele soorten plastic zijn bovendien lastig in één proces te hergebruiken. Daarmee is plastic anders dan bijvoorbeeld papier of glas, die veel makkelijker in bulk zijn in te zamelen, en veel makkelijker bij elkaar gegooid op schaal te verwerken zijn tot een ‘nieuw’ product.

Hoe helpen we om dan toch een markt te maken waarin slimme, creatieve ondernemers handel zien? Stap één is een serieuze prijs creëren voor gebruikt plastic. De werkelijke maatschappelijke kosten van conventioneel plastic – klimaatverandering en milieuschade – worden op dit moment niet in de prijs verdisconteerd. Daarnaast is de prijs van olie – de grondstof van plastic – als gevolg van de Covid-19-pandemie historisch laag. Onder de huidige marktomstandigheden is het voor kunststoffabrikanten moeilijk om hogere prijzen voor duurzame kunststoffen door te berekenen in de waardeketen.

Als markten niet vanzelf tot stand komen, moeten overheden een handje helpen door de prijs een zetje te geven. Beleidsmakers kunnen de overstap naar duurzaam plastic stimuleren met heffingen en/of belastingen op volledig nieuw plastic, waardoor dit duurder wordt. Daarnaast kunnen zij met subsidies de productie van duurzaam plastic aanjagen. Investerings- en ontwikkelingskosten, bijvoorbeeld in het chemisch recyclen van plastic, worden dan aantrekkelijker, en dat kan ervoor zorgen dat nieuwe duurzame oplossingen sneller op de markt komen en dat de kostprijs zakt.

Meer drastische maatregelen zijn een verbod op wegwerpplastic en het hanteren van het principe ‘de vervuiler betaalt’. Producenten draaien dan op voor de milieukosten van hun eigen producten.

Het plasticprobleem is een mondiaal probleem dat om mondiale oplossingen vraagt. Maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Gelukkig scherpt de EU als grootste handelsblok haar beleid aan door onder meer een verbod op bepaalde kunststoffen voor eenmalig gebruik en de voorgestelde ‘plasticbelasting’.

Als de EU het voortouw neemt, kan dit zelfs concurrentievoordeel opleveren. Bedrijven binnen de EU profiteren dan van een krachtige aanpak van plastic, inclusief een gezamenlijke markt voor secundaire grondstoffen en bijproducten. En hoewel voorlopers in dit transitieproces gepaard gaat met onderzoeks- en ontwikkelingskosten, kan Europa deze investeringen weer terugverdienen via de export van ‘cleantech’-oplossingen. De maatregelen die de EU nu neemt, zullen de markt wellicht langzaam in de juiste richting duwen. De vraag blijft of we dan toch niet achter de feiten blijven aanlopen.

Duidelijk is in elk geval dat de huidige maatregelen tegen de plasticsoep volstrekt onvoldoende zijn en we het niet redden met het verbieden van tasje en rietjes. Uiteindelijk is een combinatie van verschillende maatregelen nodig om het plasticafvalprobleem wereldwijd op te lossen. Waarbij iedereen – van producent tot consument en politicus – zijn verantwoordelijkheid moet nemen.

Jan Willem Velthuisen
hoofdeconoom PwC

Het toenemende belang van niet-financiële informatie

Hugo van den Ende – Vaktechnisch bureau (National Office), Assurance

Ontwikkelingen op het gebied van niet-financiële informatie volgen elkaar in hoge snelheid op. Waarom is er steeds meer aandacht voor niet-financiële informatie en hoe staat het met de regelgeving hieromtrent?

Een nieuw aandachtsgebied

Niet-financiële informatie in verslaggeving heeft volop de aandacht. Ontwikkelingen op het gebied van niet-financiële informatie volgen elkaar in hoge snelheid op. Zoals u in het woord vooraf hebt kunnen lezen, zijn er meerdere standaarden in de maak en is het overzicht op het moment ver te zoeken. Waar staat de regelgeving nu en wat kunnen ondernemingen verwachten in de (nabije) toekomst? Een breed onderwerp, waar daarom twee Spotlight-artikelen aan worden gewijd. In dit eerste artikel ligt de focus op de toegenomen aandacht voor en het belang van dit onderwerp, de huidige regelgeving en lopende initiatieven van standard setters en andere stakeholders. In het tweede deel, in de volgende Spotlight-publicatie, zal in meer detail worden ingegaan op in ontwikkeling zijnde regelgeving en de gevolgen daarvan voor ondernemingen.

Het toenemende belang van niet-financiële informatie

De aandacht van beleggers, toezichhouders en andere stakeholders breidt zich steeds meer uit van alleen financiële naar ook niet-financiële informatie. Denk daarbij onder andere aan informatie over factoren op het gebied van milieu, maatschappij en corporate governance. De regelgeving houdt hier echter nog geen gelijke tred mee.

Weliswaar zijn er veel initiatieven om te komen tot internationaal gedragen standaarden voor niet-financiële informatie, maar dit betreft vaak private partijen die niet altijd voldoende slagkracht hebben. Dit leidt tot gebrek aan consistentie, transparantie en vergelijkbaarheid. Op dit moment wordt gewerkt aan nieuwe regels en aanvullingen op bestaande regels door meerdere gremia, waaronder de Europese Unie.

Wat is niet-financiële informatie

Niet-financiële informatie is simpelweg alle informatie die niet als financieel kan worden beschouwd. Financiële informatie is traditioneel te vinden in de jaarrekening, waar het gaat over grootheden als omzet, nettowinst en balanstotaal, allemaal uitgedrukt in een bepaalde valuta. Niet-financiële informatie staat voornamelijk in het bestuursverslag. Daar wordt dan aandacht besteed aan bijvoorbeeld de strategie, risico's en onzekerheden, gedragscodes, en informatie over maatschappelijke aspecten van ondernemen. Organisaties nemen hierin ook milieu-, sociale en economische aspecten mee. Denk bijvoorbeeld aan de risicoparagraaf of strategie van een onderneming, waar men steeds vaker klimaatgerelateerde onderwerpen terug ziet komen. In de Angelsaksische literatuur wordt daar de overkoepelende term 'sustainability reporting' voor gebruikt met de elementen 'environmental, social and governance' (ESG).

Samenvatting

Verslaggeving over niet-financiële informatie wordt steeds relevanter. Dat blijkt onder meer uit de toegenomen aandacht voor dit onderwerp bij onder meer investeerders, beleggers, toezichhouders en standard setters. En meer in het algemeen, bij het maatschappelijk verkeer, vooral als het klimaatgerelateerde informatie betreft. De huidige regelgeving op het gebied van niet-financiële informatie is summier en versnipperd, waardoor twijfels kunnen worden gezet bij de betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid van gerapporteerde niet-financiële informatie. Om dit te verbeteren lopen nu diverse initiatieven, zoals initiatieven van de IFRS Foundation en de Europese Commissie.

Stakeholders hechten steeds meer belang aan betrouwbare informatie over ESG-aspecten

De behoefte aan betrouwbare informatie is groot. Om te beginnen bij investeerders en beleggers. In november 2020 hebben institutionele beleggers, waaronder Aegon en Robeco, diverse grote Europese ondernemingen opgeroepen om in hun rapportages expliciet rekening te houden met klimaatrisico's. Het gaat dan om de kosten die deze ondernemingen, zoals Shell, Lufthansa en ThyssenKrupp, moeten maken om de CO₂-uitstoot te beperken. Al eerder hebben Eumedion en BlackRock om meer klimaatgerelateerde informatie gevraagd. Soms dreigen beleggers zich terug te trekken uit vervuulende industrieën. En niet alleen het grootbedrijf gaat dit merken: investeerder Teslin, onder meer actief bij Europese small en midcaps, vraagt zijn participaties jaarlijks te rapporteren over het gevoerde ESG-beleid, zoals het gebruik van energie en schaarse grondstoffen, en de verwerking van afvalstromen.

Kredietbureaus hebben ook behoefte aan betrouwbare en transparante informatie over klimaatverandering. Wat betekent dat bijvoorbeeld voor het risicoprofiel van een onderneming? En met welke fysieke en transitierisico's krijgen ondernemingen te maken? Het klimaat wordt op die manier langzamerhand een kredietrisico en dat kan impact hebben op de rating van bedrijven en overheden door kredietbureaus.

De ESMA (Europese toezichthouder) publiceerde op 22 oktober 2019 haar jaarlijkse 'Public Statement'. Geconstateerd werd dat de kwaliteit van niet-financiële informatie door Europese beursfondsen niet altijd op het vereiste niveau lag, vandaar dat dit een aandachtspunt werd in het toezicht over de jaarrekeningen en bestuursverslagen over 2019. De ESMA benoemde expliciet milieufactoren en klimaatverandering. De Nederlandse AFM heeft ook al meerdere malen het belang van transparante niet-financiële informatie aangegeven.

Regelgevers en standard setters reageren hierop met voorstellen voor nieuwe NFI-standaarden

Natuurlijk blijven deze ontwikkelingen niet onopgemerkt bij de regelgevers. De IFRS Foundation heeft inmiddels een consultatiedocument uitgebracht (Sustainability Reporting), en ook de Europese Commissie heeft klimaatverandering, en de regelgeving daaromtrent, nadrukkelijk op de radar staan.

Huidige regelgeving rondom niet-financiële informatie

Wettelijke basis in Nederland en in de EU

Het bestuursverslag is in Nederland de geëigende plek voor niet-financiële informatie. Artikel 2:391 lid 1 BW schrijft voor dat grote rechtspersonen financiële en niet-financiële prestatie-indicatoren moeten opnemen in het bestuursverslag. Dit wordt nader uitgewerkt in RJ 400, waarin de eerdergenoemde milieu-, sociale en economische aspecten worden behandeld. Voor grote OOB's (meer dan 500 werknemers) geldt dat zij in aanvulling daarop vanaf 2017 een niet-financiële verklaring openbaar moeten maken. In deze verklaring doet de OOB dan mededeling over de hiervoor genoemde aspecten. Dit is gebaseerd op het Besluit bekendmaking niet-financiële informatie, dat is ontleend aan EU-Richtlijn 2014/95/EU (NFRD). Inmiddels heeft de EU op 22 juni 2020 ook 'Regulation (EU) 2020/852' gepubliceerd (Taxonomy Regulation). In het artikel 'Hoe duurzaam zijn de verschillen tussen de EU-Taxonomie en de SFDR?' leest u hier meer over ([zie pagina 45](#)). Daarnaast is, specifiek voor de financiële sector, EU Regulation 2019/2088 (SFDR) gepubliceerd, waarin 'sustainable finance'-toelichtingen worden beschreven.

Andere instanties die aanbevelingen hebben gepubliceerd

De huidige regelgeving over ESG-aspecten is beperkt. Wellicht zijn om die reden vele organisaties zelf aan de slag gegaan, wat heeft geleid tot vele publicaties, guidance en aanbevelingen. Uit onderzoek van de Conference Board (2019) is gebleken dat grote ondernemingen in de Verenigde Staten en Europa meerdere frameworks en standaarden toepassen om verslag te doen van duurzaamheid. Daarbij werden het Global Reporting Initiative (GRI), de Sustainable Development Goals (SDGs) van de Verenigde Naties, de

Sustainability Accounting Standards Board (SASB) en de Taskforce on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) het vaakst genoemd. Maar er zijn nog veel meer organisaties die zichzelf een rol hebben toebedeeld in dit aandachtsgebied. Het wekt dan ook geen verbazing dat consistentie, vergelijkbaarheid maar ook transparantie af en toe in het gedrang komen, en dat de roep om eenduidige en afdwingbare standaarden steeds sterker wordt.

Bestaande aanbevelingen van standard setters

De standard setters realiseren zich dat er behoefte is aan goede standaarden over dit onderwerp. Maar wat zij tot nu toe over dit onderwerp (ESG) hebben gepubliceerd, is beperkt en nog vrijblijvend. De Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) heeft bijvoorbeeld een Handreiking voor Maatschappelijke verslaggeving opgenomen in de RJ-bundel (RJ 920). Dit is echter niet meer dan een aanbeveling, daarom is het ook een Handreiking en geen Richtlijn. De internationale standard setter IASB heeft tien jaar geleden het Practice Statement (PS) voor Management Commentary gepubliceerd. Dit is een document dat de directie van een onderneming opmaakt naast, of in aanvulling op, de jaarrekening. In de introductie wordt nadrukkelijk aangegeven dat het PS geen IFRS(-standaard) is. Het PS biedt nadere guidance over informatie die betrekking heeft op onder meer waardecreatie, bedrijfsmodel, risico's en niet-financiële prestatie-indicatoren.

Initiatieven van regelgevers, standard setters en andere stakeholders

De database van Carrots & Sticks, een initiatief van the Reporting Exchange en mogelijk gemaakt door de World Business Council for Sustainable Development (WBCSD), identificeert meer dan 200 codes, richtlijnen en standaarden voor het rapporteren van niet-financiële informatie. Het niet-financiële verslaggevingslandschap is hiermee in grote mate versnipperd, wat leidt tot een gebrek aan consistentie, transparantie en vergelijkbaarheid van niet-financiële informatie. In het afgelopen jaar zijn er echter diverse initiatieven ontplooid om te komen tot

één set aan internationaal geaccepteerde standaarden voor het rapporteren van ESG-informatie. De volgende vijf initiatieven komen aan bod:

1. de intentieverklaring van vijf duurzaamheids- en integrated reporting frameworks;
2. de World Economic Forum-publicatie 'Measuring Stakeholder Capitalism Towards Common Metrics and Consistent Reporting of Sustainable Value Creation';
3. de consultatie van de Trustees van de IFRS Foundation;
4. de European Financial Reporting Advisory Group-taskforce voor niet-financiële rapportagestandaarden; en
5. de fusie van IIRC en SASB tot de Value Reporting Foundation.

Intentieverklaring van vijf duurzaamheids- en integrated reporting frameworks

In september 2020 hebben vijf toonaangevende standard en framework setters op het gebied van duurzaamheid en integrated reporting een gezamenlijke intentieverklaring uitgebracht. Het GRI, de International Integrated Reporting Council (IIRC), het CDP, de Climate Disclosure Standards Board en de SASB verklaren met elkaar en andere actoren, waaronder de IFRS Foundation en de Europese Commissie, te willen samenwerken om te komen tot wereldwijd geaccepteerde standaarden voor duurzaamheids- en integrated reporting.

Meer recentelijk hebben 'de vijf' een rapport uitgebracht dat standaarden voor rapportage over bedrijfswaarde behandelt, met een prototype standaard voor het rapporteren van klimaatgerelateerde financiële informatie. Het rapport illustreert hoe componenten van de vijf standaarden en frameworks, en de aanbevelingen van de TCFD samen kunnen worden gebruikt om internationale standaarden te ontwikkelen voor het rapporteren hoe duurzaamheidsissues waarde creëren of eroderen. De vijf organisaties benadrukken dat hun prototype standaard gebruikt kan worden als input voor de Trustees van de IFRS Foundation in hun consultatie omtrent het uitbreiden van hun rol op het gebied van niet-financiële informatie.

De meerderheid van de ondernemingen die duurzaamheidsrapportages uitbrengen maken daarbij gebruik van de publicaties van de vijf genoemde organisaties en de TCFD. De standaarden en kaders van de vijf organisaties worden momenteel vrijwillig toegepast door rapporterende organisaties en worden niet voorgeschreven door een regelgevende instantie. De ervaring met het opstellen van standaarden en de brede blik op het gebied van stakeholders spreken in het voordeel van dit initiatief. Het volgende initiatief, van het World Economic Forum, heeft echter als voordeel dat het gesteund wordt door de 'rapporterende' partijen.

World Economic Forum-publicatie 'Measuring Stakeholder Capitalism'

120 grote bedrijven aangesloten bij het World Economic Forum (WEF) hebben zich geschaard achter het WEF International Business Council-initiatief om een gemeenschappelijke set aan KPI's en toelichtingen met betrekking tot duurzame waardecreatie te ontwikkelen voor investeerders en andere belanghebbenden. De KPI's zijn gebaseerd op bestaande standaarden en kaders om de vergelijkbaarheid in ESG-verslaggeving te vergroten en de convergentie tussen de diverse standard setters te versnellen.

Dit vrijwillige initiatief heeft als voordeel dat het gesteund wordt en meteen zal worden toegepast door 120 grote, internationale bedrijven – al lijken stakeholders, anders dan de betrokken partijen, beperkt betrokken te zijn bij de totstandkoming van de KPI's. De focus ligt met andere woorden op investeerders.

Consultatie van de Trustees van de IFRS Foundation

Op 30 september 2020 hebben de Trustees van de IFRS Foundation een consultatiememo gepubliceerd met als doel te bepalen of er behoefte is aan wereldwijde duurzaamheidsrapportagestandaarden en of de IFRS Foundation hier een rol in zou moeten spelen. Een van de voorstellen is het oprichten van een nieuwe 'sustainability standards board', naast de huidige IASB. Daarnaast benoemt het consultatiedocument kritische succesfactoren voor de oprichting van een dergelijk bestuur, waaronder het verkrijgen van draagvlak van overheden en marktpartijen, en het samenwerken met andere initiatieven om tot wereldwijde consistente rapportagestandaarden te komen.

Zowel de AFM en de DNB als de RJ en de NBA stellen in hun individuele reacties op de consultatie van de IFRS Foundation dat zij de oprichting van een internationale standard setter voor niet-financiële verslaggeving steunen en daarbij een rol zien weggelegd voor de IFRS Foundation om het voortouw te nemen bij het ontwikkelen van internationale standaarden.

European Financial Reporting Advisory Group-taskforce voor niet-financiële rapportagestandaarden

Als onderdeel van de Green Deal vindt de Europese Commissie het belangrijk dat bedrijven en financiële

instellingen hun rapportage van niet-financiële informatie verbeteren en meer relevante informatie gaan verstrekken over sociale en milieuprestaties. De Commissie heeft toegezegd daartoe de uit 2014 daterende Richtlijn inzake niet-financiële verslaggeving te herzien (de NFRD, in Nederland geïmplementeerd via het Besluit bekendmaking niet-financiële informatie).

Een eerste stap in de herziening is de openbare consultatie die is uitgevoerd in 2020. De vele respondenten zijn het erover eens dat standaardisatie op het gebied van niet-financiële verslaggeving wenselijk is om consistentie en vergelijkbaarheid van deze informatie te vergroten. Ook de AFM pleit, in een reactie op de consultatie, voor een internationale standaard voor niet-financiële informatie in verslaggeving.

Een mogelijke manier om de rapportage van niet-financiële informatie te verbeteren, is de verplichte toepassing van niet-financiële rapportagestandaarden. De Commissie heeft de European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) het mandaat gegeven om voorbereidend werk te doen voor de uitwerking van mogelijke Europese niet-financiële rapportagestandaarden. Mocht de Commissie ervoor kiezen om in de herziening van de NFRD dergelijke standaarden zelf te willen (laten) ontwikkelen, dan kunnen de werkzaamheden van de EFRAG hiervoor als basis dienen. Critici benadrukken echter in een reactie op de consultatie dat een internationale standaard de voorkeur geniet boven een Europese standaard.

Fusie van IIRC en SASB tot de Value Reporting Foundation

Eind november 2020 hebben twee van de eerdergenoemde vijf standard setters, de IIRC en SASB, aangekondigd dat zij per 2021 gaan fuseren tot de Value Reporting Foundation. Volgens de voorzitter van de IIRC Board zijn het <IR> Framework en de SASB-normen complementair. Onder de Value Reporting Foundation zullen de IIRC en SASB deze concepten nog verder met elkaar verbinden. Hiermee zetten zij een stap om het niet-financiële verslaggevingslandschap te simplificeren. Ook heeft de Climate Disclosure Standards Board aangekondigd dat er verkennende gesprekken gaan plaatsvinden met betrekking tot integratie met de Value Reporting Foundation.

Conclusie

Er zijn veel initiatieven om te komen tot breed gedragen standaarden voor niet-financiële informatie, zowel door private partijen als door de Europese Commissie. De komende jaren zullen uitwijzen of er een vergaande standaardisatie zal plaatsvinden en zo ja, welk initiatief internationaal leidend wordt. Hierbij is buy-in van alle betrokkenen cruciaal.

In het vervolgartikel zal nader worden ingegaan op de adviezen van de EFRAG en verdere ontwikkelingen in internationale wet- en regelgeving met betrekking tot niet-financiële informatie. ■

Accountingoverwegingen met betrekking tot de nieuwe Nederlandse Wet homologatie onderhands akkoord

Alexander Spek – CMAAS, Assurance
Diederik van der Veer – CMAAS, Assurance

De Wet homologatie onderhands akkoord is bedoeld om ondernemingen in financiële moeilijkheden te helpen bij de uitvoering van het herstructureringsplan. Duidelijke verslaggevingsrichtlijnen ontbreken echter in deze wet. Waar moet een onderneming aan denken bij toepassing van deze nieuwe wet?

De WHOA maakt het makkelijker om insolventie te voorkomen

Dit artikel is bedoeld om lezers te informeren over de mogelijke accountinggevolgen van de nieuwe Nederlandse Wet homologatie onderhands akkoord (WHOA). Door de recente economische ontwikkelingen als gevolg van de coronapandemie is de behoefte aan deze wet nog groter geworden, aangezien het een onderneming in staat stelt om een herstructureringsplan aan haar schuldeisers en aandeelhouders voor te stellen, terwijl ze de controle over de onderneming behoudt.

In het verleden konden individuele schuldeisers of aandeelhouders in geval van nood een onderneming dwarsbomen of zelfs de uitvoering van een herstructureringsplan dat bedoeld was om een mogelijke insolventie te voorkomen, verhinderen. De WHOA lost dit probleem op.

Het belangrijkste voordeel van de WHOA is dat zij in geval van financiële moeilijkheden een oplossing biedt om insolventie te voorkomen door een herstructurering te homologeren. De herstructurering zal in het algemeen de waarde voor de aandeelhouders en schuldeisers (en andere belanghebbenden) verhogen in vergelijking met een insolventie. Bovendien is deze nieuwe procedure sneller en efficiënter dan de vorige insolventieprocedure.

In dit artikel worden relevante accountingoverwegingen bij de toepassing van de WHOA beschreven. Het artikel begint met een beschrijving van de basisprincipes van de

Samenvatting

Op 1 januari 2021 is de Wet homologatie onderhands akkoord van kracht geworden. Deze nieuwe wet helpt ondernemingen in financiële moeilijkheden bij de uitvoering van een herstructureringsplan en voorkomt onnodige insolventie. Dutch GAAP en IFRS bevatten geen verslaggevingsrichtlijnen voor de verantwoording van veranderingen als gevolg van de toepassing van de Wet homologatie onderhands akkoord. Desondanks kunnen ondernemingen gebruikmaken van bestaande regelgeving op het gebied van herstructurering. Dit artikel gaat in op enkele van deze overwegingen.

WHOA, om vervolgens de relevante accountingimplicaties voor een aantal deelgebieden te analyseren. Tot slot volgt een conclusie.

Basisprincipes WHOA

Een herstructureringsplan vormt de basis van de WHOA-procedure en moet een reorganisatiewaarde en een liquidatiewaarde bevatten. Hoe een onderneming deze waarden moet vaststellen, is niet wettelijk voorgeschreven. De reorganisatiewaarde is de waarde van de onderneming nadat het herstructureringsplan door de rechtbank is bekrachtigd, rekening houdend met eventueel nieuwe externe investeringen om dit

plan te financieren en het uitvoeringsrisico van het reorganisatieplan. De liquidatiewaarde omvat de meest waarschijnlijke (contante) opbrengst die kan worden gerealiseerd bij de verkoop van de onderneming (of delen daarvan) en/of activa van de onderneming in een insolventieproces.

Herstructureringsplan

Het herstructureringsplan moet worden opgesteld met inachtneming van alle belanghebbenden en vereist betrokkenheid van deze belanghebbenden. Elke aandeelhouder of schuldeiser waarop het plan betrekking heeft, wordt in een categorie ingedeeld. Deze categorieën worden bepaald op basis van de prioriteit van de gerelateerde claims. Een categorie ondersteunt het plan als eisers, die meer dan twee derde van het claimbedrag binnen een categorie vertegenwoordigen, voor het plan stemmen. Als één categorie het plan steunt, kan de rechtbank het plan in principe bevestigen met inachtneming van bepaalde redelijkheidsprijncipes. Zo moet onder andere de waarde die onder de reorganisatiewaarde aan elke schuldeiser of aandeelhouder wordt toegekend ten minste gelijk zijn aan de liquidatiewaarde en moet de relatieve waardeverdeling tussen categorieën in lijn zijn met de economische aanspraken van de verschillende partijen.

Accountingoverwegingen

Anders dan het principe dat een onderneming in faillissement de financiële ontwikkeling van de faillissementsprocedures weer moet geven in de externe verslaggeving bestaat in Nederland geen specifieke regelgeving op dit gebied. Dit in tegenstelling tot de Verenigde Staten, waar de onderneming de effecten van haar reorganisatieplan volgens specifieke regels moet verwerken en waar in de meeste gevallen de onderneming ook in aanmerking zal komen voor 'fresh-start accounting'. Dit betekent dat een nieuwe openingsbalans moet worden opgesteld op basis van de werkelijke waarden van activa en schulden op het moment dat de organisatie is afgewikkeld. Onder de Generally Accepted Accounting Principles in Nederland (Dutch GAAP), noch

onder de International Financial Reporting Standards (IFRS) bestaat vergelijkbare regelgeving. Dit betekent dat de bestaande boekhoudkundige regelgeving moet worden toegepast op de toepassing van de WHOA in de jaarrekening. De belangrijkste elementen uit deze boekhoudkundige regelgeving worden hierna toegelicht.

Wijziging in zeggenschap

Op basis van een voorgesteld herstructureringsplan kunnen de eigendomsverhoudingen van aandeelhouders veranderen, bijvoorbeeld als schuld wordt omgezet in eigen vermogen. Dit kan een zogenaamd verwaterend effect hebben op de waarde van de aandelen van bestaande aandeelhouders. Veranderingen in het eigendomsbelang van de moedermaatschappij in een dochteronderneming kunnen resulteren in een verlies van zeggenschap. Ook kan een minderheidsaandeelhouder zeggenschap verkrijgen als gevolg van een 'debt-equity swap'. Dit kan bijvoorbeeld resulteren in beëindiging van consolidatie of een eerste consolidatie en bijbehorende 'purchase price allocation'.

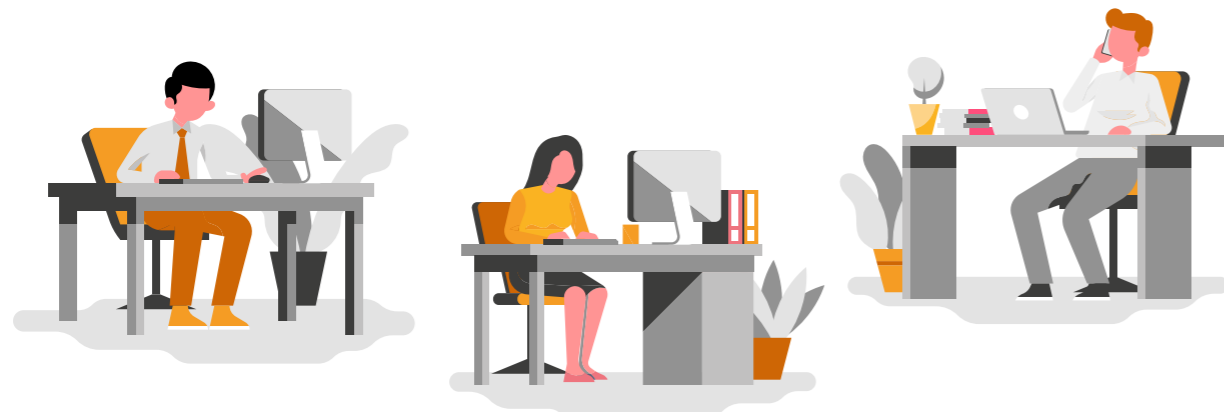
Wijzigingen in de kapitaalstructuur

Bij een herstructurering kunnen meerdere wijzigingen in de kapitaalstructuur van een onderneming van toepassing zijn. Tabel 1 bevat een toelichting van de meest voorkomende soorten wijzigingen en de bijbehorende boekhoudkundige implicaties.

Bijzondere waardeverminderingen van activa

In overeenstemming met IAS 36 en RJ 121 moet een onderneming op jaarbasis bepalen of er indicatoren zijn voor een bijzondere waardevermindering van materiële en immateriële activa. Als dit het geval is, moet een onderneming een bijzonderewaardeverminderingstest uitvoeren. Dit soort indicatoren zullen hoogstwaarschijnlijk bestaan wanneer een onderneming een WHOA-procedure aangaat.

Als een bijzonderewaardeverminderingstest moet worden uitgevoerd, moet de realiseerbare waarde worden

Tabel 1 Wijzigingen in kapitaalstructuur en bijbehorende boekhoudkundige implicaties

Onderwerp	IFRS	Dutch GAAP
Schuldvrjischelding	<p>IFRS 9 stelt dat een financiële verplichting van de balans wordt verwijderd wanneer deze vervalt (dat wil zeggen wanneer de verplichting wordt vervuld, wordt geannuleerd of vervalt). Een financiële verplichting (of een deel ervan) vervalt wanneer de schuldenaar de schuld (of een deel ervan) betaalt – gewoonlijk met contanten, andere financiële activa, goederen of diensten – of wettelijk is ontheven van de primaire verantwoordelijkheid voor de aansprakelijkheid (of een deel ervan), hetzij door de wet of door de schuldeiser.</p> <p>Als een financiële verplichting (of een deel van een financiële verplichting) vervalt of wordt overgedragen aan een andere partij, moet de onderneming elk verschil dat ontstaat tussen de boekwaarde van de financiële verplichting (of een deel van de financiële verplichting) die is vervallen en de betaalde vergoeding (inclusief eventuele overgedragen niet-contante activa of overgenomen verplichtingen) in de winst-en-verliesrekening opnemen.</p>	<p>Dutch GAAP is in lijn met IFRS.</p> <p>De resultaten van deze transactie moeten in de winst-en-verliesrekening worden verantwoord.</p>
Debt-equity swap	<p>Het is mogelijk dat een onderneming opnieuw over de voorwaarden van haar schuld onderhandelt, met als gevolg dat de verplichting teniet wordt gedaan doordat de onderneming haar eigen vermogensinstrumenten uitgeeft aan de crediteur (een zogenaamde 'debt-equity swap').</p> <p>IFRIC 19 geeft leidraden voor de verwerking van debt-equity swaps waarbij de uitgevende entiteit een winst of verlies in de winst-en-verliesrekening opneemt wanneer een financiële verplichting wordt afgewikkeld door de uitgifte van aandelen van de entiteit. De nieuwe eigenvermogensinstrumenten worden behandeld als een vergoeding die is betaald voor het vervallen van een financiële verplichting. Het bedrag van de winst of het verlies dat in de winst-en-verliesrekening wordt opgenomen, is het verschil tussen de boekwaarde van de vervallen financiële verplichting (of een deel van een financiële verplichting) en de reële waarde van de uitgegeven eigenvermogensinstrumenten.</p>	<p>Dutch GAAP bevat geen beschrijving van deze specifieke situatie.</p> <p>Als een onderneming eigenvermogensinstrumenten uitgeeft om de debiteur af te betalen, resulteert dit in een vervulling van de verplichting door de debiteur. RJ 115.110 bepaalt dat de resultaten van de transactie die hebben geleid tot het niet langer opnemen in de balans direct in de winst-en-verliesrekening moeten worden verwerkt.</p>
Schuldwijzigingen	<p>Of een wijziging of ruil van schuldinstrumenten een vereffening van de oorspronkelijke schuld is of slechts een heronderhandeling van die schuld, bepaalt de verwerking in de jaarrekening die de lener moet toepassen in overeenstemming met IFRS 9.</p> <p>Na een wijziging of heronderhandeling van een financiële verplichting die leidt tot het blijven opnemen van de verplichting op de balans, is een onderneming verplicht om elk resultaat door de wijziging onmiddellijk in de winst-en-verliesrekening te verwerken. Het resultaat wordt bepaald door de bruto boekwaarde van het financiële actief of de financiële verplichting te herberekenen door de nieuwe contractuele kasstromen te verdisconteren aan de hand van de oorspronkelijke effectieve rentevoet. Kosten en vergoedingen voor het wijzigen van de voorwaarden van het financiële actief worden prospectief verwerkt door de effectieve rentevoet aan te passen.</p> <p>Wanneer een bestaande schuldenaar schuldinstrumenten ruilt met een schuldlener waarbij de looptijden verschillen, moet dit worden verantwoord als een opheffing van de oorspronkelijke financiële verplichting en de opname van een nieuwe financiële verplichting. Evenzo moet een substantiële wijziging van de voorwaarden van een bestaande financiële verplichting of een deel ervan (al dan niet toe te schrijven aan de financiële moeilijkheden van de debiteur) worden verantwoord als het niet langer opnemen van de oorspronkelijke financiële verplichting en de opname van een nieuwe financiële verplichting. Een mogelijk verschil tussen de reële waarde van het nieuwe contract en de boekwaarde van het oude contract wordt verantwoord in de winst-en-verliesrekening.</p>	<p>RJ 115.109 bepaalt dat een verplichting nog steeds in de balans wordt opgenomen als een transactie niet leidt tot een significante wijziging van de economische realiteit met betrekking tot de verplichting. Bij het beoordelen of de economische realiteit aanzienlijk wordt beïnvloed, moet men alle economische voordelen en risico's in overweging nemen. Daarom moeten zowel de kasstromen als de leningsvoorwaarden worden beoordeeld.</p> <p>Als de economische realiteit na de heronderhandeling gelijk blijft, wordt dit verantwoord als een wijziging van het schuldbedrag. De verplichting blijft verantwoord en een mogelijk resultaat wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt. Als de economische realiteit verandert, vervalt het contract. Dit type wijziging wordt behandeld als een nieuw contract en zal bij de eerste opname op de datum van de wijziging tegen reële waarde moeten worden verantwoord. Een mogelijk verschil tussen de reële waarde van het nieuwe contract en de boekwaarde van het oude contract wordt in de winst-en-verliesrekening verantwoord.</p>

bepaald, die vervolgens moet worden vergeleken met de boekwaarde van het actief om te bepalen of een bijzondere waardevermindering moet worden geboekt op het betreffende actief. De realiseerbare waarde is de hoogste van de reële waarde minus verkoopkosten en de bedrijfswaarde. De bedrijfswaarde is de contante waarde van de toekomstige kasstromen die naar verwachting zullen worden afgeleid van een actief of kasstroomgenererende eenheid (KGE).

Als de realiseerbare waarde van een individueel actief niet kan worden bepaald, moet deze waarde van de betreffende KGE worden bepaald en moet goodwill aan die KGE worden toegewezen. Als dat niet mogelijk is, moet de goodwill worden toegewezen aan een groep van KGE's. Als de realiseerbare waarde van de KGE of groep KGE's lager is dan de boekwaarde, moet een bijzondere waardevermindering worden geboekt, waarbij eerst de goodwill wordt verminderd en vervolgens de boekwaarden van andere activa van de KGE pro rata conform de boekwaarde worden verminderd.

Reorganisatie versus bijzondere waardevermindering

Het is aannemelijk dat verdisconteerde kasstroommodellen die worden gebruikt voor het bepalen van de reorganisatiewaarde consistent zijn met de modellen die worden gebruikt voor de berekening van een bijzondere waardevermindering, dus vergelijkbaar met het bedrijfswaardemodel. Als de realiseerbare waarde hoger is dan de bedrijfswaarde, kan er wel een verschil bestaan. Wanneer de bedrijfswaarde hoger is dan de realiseerbare waarde, moet deze waarde worden gebaseerd op dezelfde prognoses die gebruikt zijn bij het bepalen van de reorganisatiewaarde.

Andere overwegingen

Een WHOA-procedure kan verschillende andere accountingvragen oproepen. De meest waarschijnlijke gebieden waarin deze vragen kunnen verschijnen, worden hieronder vermeld. Per overweging zijn één of enkele voorbeelden opgenomen, maar deze opsomming is niet uitputtend.

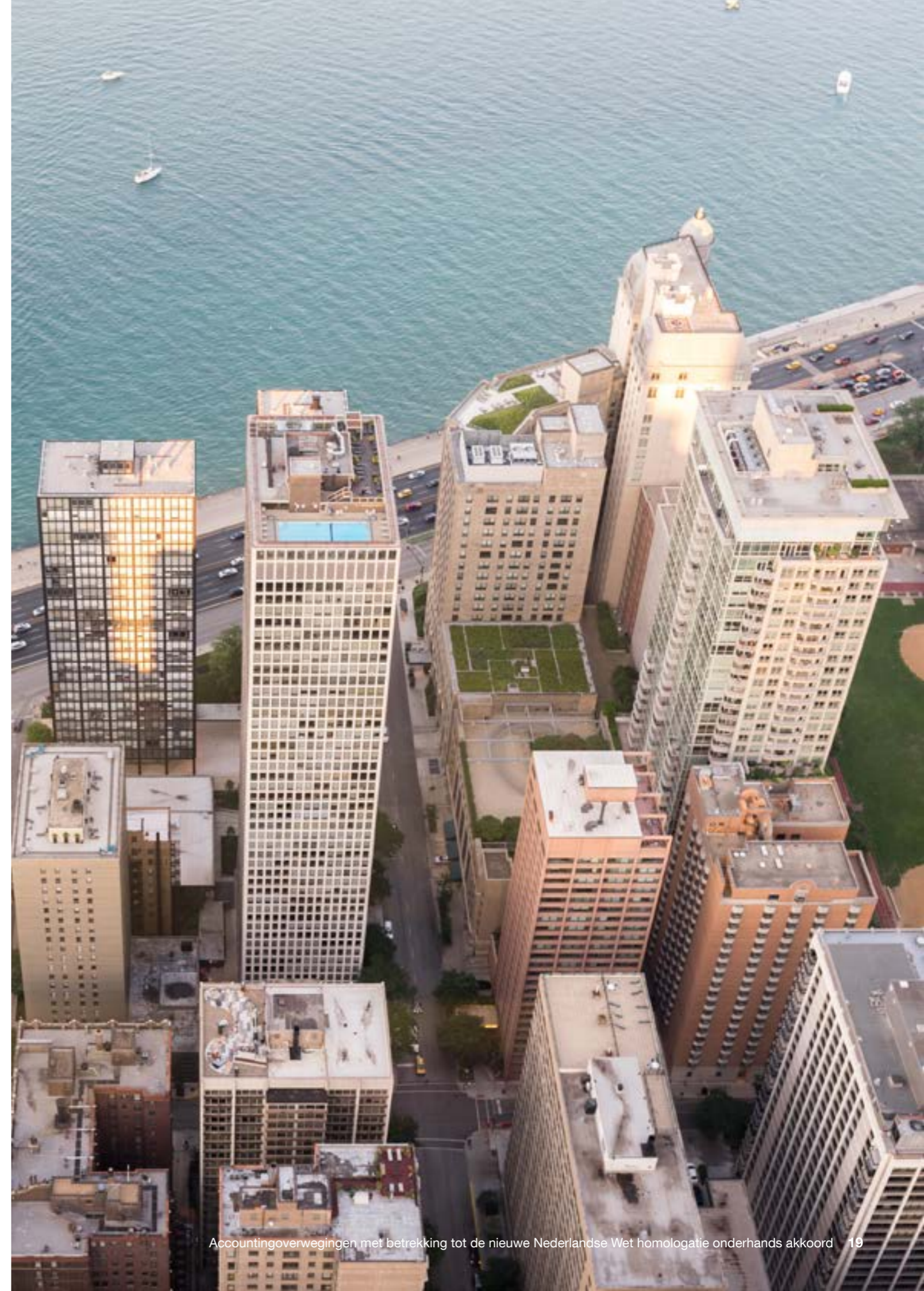
- **Claims:** een herstructureringsplan kan een vroegtijdige beëindiging van een leasecontract inhouden, waarvoor boetes of claims kunnen gelden. Als onderdeel van een WHOA-procedure kan worden besloten dat verplichtingen die voortvloeien uit het niet naleven van bestaande overeenkomsten vervolgens worden aangepast, omgezet in eigen vermogen of kwijtgescholden.
- **Huurconcessies:** Onder IFRS moet er rekening worden gehouden met de verwerking van huurconcessies als deze als een huuraanpassing worden beschouwd. Huurconcessies zullen zowel het gebruiksrecht als de leaseverplichting voor financiële leases en operationele leases beïnvloeden. Een herstructurering in een WHOA-procedure zal hoogstwaarschijnlijk ook van

invloed zijn op de disconteringsvoeten die worden gebruikt om de leaseverplichting te berekenen, aangezien het kredietrisico van de onderneming zou kunnen veranderen.

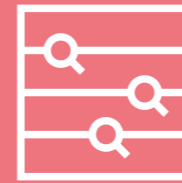
- **Herstructureringsvoorzieningen:** wanneer een onderneming in een WHOA-procedure komt, is het niet onwaarschijnlijk dat de onderneming niet alleen haar kapitaalstructuur zal herstructureren, maar ook de organisatie zelf wil herstructureren. Als gevolg hiervan moet mogelijk een voorziening worden opgenomen als aan de criteria voor opname is voldaan.
- **Classificatie aangehouden voor verkoop:** een herstructurering kan ook betekenen dat een bepaald actief of een deel van de onderneming bedoeld is om te worden verkocht. Onder IFRS zou dit kunnen leiden tot een classificatie 'aangehouden voor verkoop' voor het deel dat bedoeld is om verkocht te worden, dat dan afzonderlijk van andere activa en passiva moet worden gepresenteerd.
- **Schuldconvenanten en classificaties:** een herstructurering onder de WHOA zou kunnen leiden tot wijzigingen in schuldovereenkomsten zoals hierboven beschreven.
- **Op aandelen gebaseerde betalingen:** in geval van financiële problemen daalt de waarde van een onderneming. Als aan werknemers aandelenopties worden toegekend, zullen deze opties een lagere waarde hebben. Dit kan, afhankelijk van de voorwaarden, gevolgen hebben voor de verwerking van de op aandelen gebaseerde betalingen in de jaarrekening. Afhankelijk van of de op aandelen gebaseerde betalingen worden afgewikkeld in liquide middelen, wordt op iedere balansdatum en op de afwikkelingsdatum de reële waarde van de verplichting herzien, waarbij eventuele verschillen worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening.
- **Specifieke overwegingen uit hoofde van Nederlands recht:** de mogelijkheid om dividend uit te keren, kan veranderen als gevolg van een WHOA-procedure. Ook kan een herwaardering van activa impact hebben op de herwaarderingsreserves en moet deze worden vermeld in overeenstemming met de vereisten van een directieverslag op basis van Nederlands recht.

Conclusie

Hoewel er geen specifieke verslaggevingsrichtlijnen bestaan voor de verantwoording van veranderingen als gevolg van de toepassing van de WHOA, zijn er diverse gebieden die overweging verdienen. Deze verschillen in theorie niet van mogelijke effecten van herstructureringen zonder toepassing van de WHOA. Het verantwoorden van de gevolgen van de toepassing van de WHOA kan echter complex zijn en er kunnen ook onderlinge afhankelijkheden zijn. ■

Nieuwe controlestandaarden – nu al actie vereist!

Frans de Groot – vaktechnisch bureau (National Office), Assurance

De implementatie van Standaard 540 over schattingen bleek een grote uitdaging. En er komen nog meer nieuwe en aangepaste standaarden aan. Dit artikel geeft een overzicht van wat er gaat komen en de lessen die uit de implementatie van Standaard 540 kunnen worden getrokken.

De lessen uit Standaard 540 over schattingen

De nieuwe controlestandaard 540 'De controle van schattingen en toelichtingen daarop' is van toepassing vanaf de controles over 2020. Accountants zijn daar al volop mee aan de slag. Deze standaard heeft grote impact op de controle, dit vanwege een veel meer voorgeschreven en gestructureerde aanpak. Dat begint al bij het verkrijgen van kennis over de organisatie en de omgeving, én over (het process rondom) de schattingen zelf, zoals de methode, veronderstellingen en data. Daarna volgt de risico-inschatting met afzonderlijke aandacht voor de inherente risicofactoren 'schattingonzekerheid, complexiteit, subjectiviteit en andere risicofactoren', en vervolgens een gestructureerde aanpak van de uitvoering van de controle, waarbij de accountant moet letten op mogelijke tendenties bij het management, en het verplichte stapje terug: de algehele evaluatie van de controlewerkzaamheden. En dat moet allemaal gedegen worden gedocumenteerd. Het is duidelijk dat Standaard 540 meer van accountants vraagt dan de oude standaard.

'Een feestje van de accountants', werd wel gezegd. Maar is dat wel zo? De controle van schattingen is belangrijk omdat schattingen vaak een grote impact hebben op de financiële informatie, de uitkomst niet altijd eenduidig te bepalen is en zij dus afhankelijk is van keuzes van het management. Belangrijk dus voor het 'getrouwe beeld' dat de financiële overzichten moeten geven. Het getrouwe beeld is gericht op de belanghebbenden bij deze financiële overzichten. Deze zullen van management en commissarissen eisen dat zij de schattingen objectief en zonder vooringenomenheid maken. Het is de primaire verantwoordelijkheid van het management om betrouwbare schattingen te maken. De interne beheersing van de organisatie zal hierop

gericht moeten zijn. Vervolgens hebben commissarissen de verantwoordelijkheid om toezicht te houden op het proces.

Gezien de toenemende complexiteit in de wereld wordt het steeds moeilijker om goede schattingen te maken. Denk aan de grote onzekerheden die de voorspelbaarheid van marktontwikkelingen extreem lastig maken. Dit ondervindt men aan den lijve door Covid-19. Maar denk ook aan de toenemende complexiteit van schattingen in de financiële sector als gevolg van de implementatie van verslaggevingsstandaarden als IFRS 9, 15 en 16. Modellen en datastromen zijn complex en veronderstellingen bovendien subjectief, waardoor het risico op fouten en fraude toeneemt.

Samenvatting

De implementatie van Standaard 540 over schattingen heeft duidelijk gemaakt dat een goede en tijdige discussie hierover met management en commissarissen uiterst belangrijk is. Accountants moeten rekening houden met deze les bij de komende nieuwe of gewijzigde standaarden die ook weer een grote impact hebben op accountants en hun controle. Deze discussie draagt bij aan de kwaliteit van de financiële verslaggeving en moet daarom niet worden onderschat. Dit artikel gaat, naast de lessen van Standaard 540, in op de komende nieuwe en aangepaste controlestandaarden. Daarnaast wordt kort ingegaan op de accountantscontrole als onderdeel van het ecosysteem van de financiële verslaggeving.

Een voorwaarde voor goede verslaggeving van schattingen is daarom dat alle betrokken partijen hun verantwoordelijkheid nemen. Het is voor accountants daarom zeer belangrijk om tijdig het overleg met management en commissarissen aan te gaan. Dat is voor Standaard 540 misschien niet in alle gevallen tijdig gedaan, met als gevolg dat management en commissarissen niet altijd even goed voorbereid waren op de toegenomen aandacht van de accountant voor de schattingen en de uitdraag naar aanvullende informatie.

De volgende paragraaf gaat in op de komende standaarden, de paragraaf daarna behandelt de samenhang van financiële verslaggeving, interne beheersing, toezicht en accountantscontrole.

Grote gevolgen van nieuwe en aangepaste controlestandaarden op de accountantscontrole

In de komende jaren zullen de volgende standaarden worden geïmplementeerd:

Controlestandaard	Van toepassing vanaf	Status
ISA* 315	Boekjaren die beginnen op of na 15 december 2021, boekjaar 2022	Goedgekeurd
ISQM1/ISQM2/ISA 220	Boekjaren die beginnen op of na 15 december 2022, boekjaar 2023	Goedgekeurd
ISA 600	Boekjaren die beginnen op of na 15 december 2023, boekjaar 2024	Ter consultatie

*In dit artikel wordt verwezen naar de internationale controlestandaarden (ISA, ISQM). Deze internationale standaarden zullen echter ook in de Nederlandse controlestandaarden worden verwerkt als onderdeel van de Handleiding Regelgeving Accountancy (HRA).

ISA 315 'Identifying and assessing the risks of material misstatement'

Standaard 315 vormt de kern van de controlestandaarden. De standaard beoogt dat accountants een beter, gedegen inzicht verkrijgen in de entiteit, de omgeving, het verslaggevingsstelsel en de interne beheersing en dat zij op basis daarvan de risicoanalyse uitvoeren en risico's bepalen en inschatten. Elementen van deze standaard komen terug in andere controlestandaarden zoals Standaard 540 over schattingen en Standaard 600 over de controle van groepsjaarrekeningen. Elementen die ook al voor Standaard 540 zijn benoemd, zijn onder andere de introductie van inherente risicofactoren, meer expliciete aandacht voor de professioneel-kritische instelling, de afzonderlijke inschatting van het inherente risico en interne controlerisico, meer gerichte aandacht voor mogelijke belangen van management, het verplichte stapje terug en de aangescherpte documentatievereisten. Hierdoor beoogt de standaard tot meer consistentie in de identificatie, analyse en inschatting van risico's te komen en tot een meer en beter gefocuste uitvoering van de controle die gericht is op deze risico's.

ISQM1, ISQM2 en ISA 220 'Quality management at firm and engagement level'

Ook ISQM1, ISQM2 en ISA 220 zijn geïntroduceerd en/of aangepast omdat gebruikers, meer dan ooit, vertrouwen willen hebben in gerapporteerde informatie en in accountants die daar zekerheid bij verschaffen. Deze standaarden moeten daaraan bijdragen.

De standaarden bevatten vereisten die accountantsorganisaties en individuele accountants ertoe dwingen risico's ten aanzien van het afgeven van een verkeerde verklaring uitgebreid en actief te managen. Deze vereisten leggen een grotere verantwoording bij de accountant en dwingen de accountant tot betere focus op leiderschap en cultuur, en voortdurende verbetering van kwaliteit door middel van monitoring en verbeteringsplannen.

Op opdrachtniveau is de partner op de opdracht verantwoordelijk voor een adequate teamsamenstelling, inclusief experts en specialisten indien nodig. De partner op de opdracht is ook verantwoordelijk voor het actief managen van de opdracht en neemt verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de opdrachtuitvoering, vooral door te bewaken en vast te stellen dat de richtlijnen van de organisatie worden nageleefd. Standaard 220 benadrukt het belang van de publieke taak van de accountant en het belang van professionele oordeelsvorming en een professioneel-kritische houding.

ISA 600 'Audits of group financial statements'

Als wordt afgegaan op de huidige tekst van de conceptstandaard, wordt de aanpak van de groepscontrole fundamenteel anders. De huidige aanpak waarbij de groep wordt onderscheiden in verschillende groepsonderdelen ('bottom-up component driven'), namelijk in individueel financieel significante componenten, componenten met significante risico's en niet-significante componenten, komt te vervallen. Dit geldt ook voor de verplichte werkzaamheden op significante componenten. Er komt grotere nadruk op de verantwoordelijkheid van de groepsaccountant.

De nieuwe standaard volgt explicieter de vereisten van (de nieuwe) Standaard 315. Het groepscontroleteam is verantwoordelijk voor een top-downaanpak gebaseerd op een gedegen risicoanalyse. Deze analyse moet leiden tot de identificatie en inschatting van risico's en de uitvoering moet gericht zijn op deze risico's. Er is in deze aanpak dus meer flexibiliteit om componenten te identificeren, om al dan niet accountants van onderdelen in te schakelen en om de aard, timing en omvang van de werkzaamheden te bepalen. Ook branches van de entiteit waarbij sprake is van een aggregatieproces vallen nu nadrukkelijk onder de reikwijdte van de nieuwe standaard.

De reden voor de wijziging van de standaard is de constatering dat groepsaccountants geen voldoende holistisch inzicht hebben in de groep en zij de groepscontrole vaak zien als een optelsom van individuele controles van groepsonderdelen. Ook waren groepsaccountants niet altijd voldoende betrokken bij de werkzaamheden door accountants van de groepsonderdelen en bij het consolidatieproces.

Uit de reacties op de nieuwe standaard blijkt dat er geen volledige consensus is over de voorgestelde wijzigingen. Vooral het loslaten van de componentenbenadering kan niet iedereen bekoren, omdat deze benadering destijds juist was gekozen om een 'safeguard' te hebben voor voldoende en robuuste controlewerkzaamheden. Bij complexe groepsstructuren ligt immers het risico op de loer dat niet alle risico's worden onderkend en dat als gevolg hiervan onvoldoende werkzaamheden worden uitgevoerd. Ook zou de accountant door de nieuwe aanpak meer druk kunnen ervaren om minder werkzaamheden uit te voeren. Dat zou de kwaliteit negatief kunnen beïnvloeden. Een ander kritiekpunt is dat als gevolg van de nieuwe meer centrale aanpak de accountants van groepsonderdelen mogelijk minder betrokken zijn en daardoor ook signalen en risico's kunnen missen. De toekomst zal uitwijzen of

deze kritiekpunten tot wijzigingen zullen leiden in de uiteindelijke standaard.

Overige uitingen

De IAASB heeft een 'discussion paper' uitgegeven over fraude en continuïteit ('Fraud and going concern in an audit of financial statements'); onderwerpen die de aandacht hebben van het maatschappelijk verkeer. Door de toegenomen onzekerheden en de impact van Covid-19 op de bedrijfsvoering is dit een actueel thema.

In het Verenigd Koninkrijk wordt de standaard over fraude aangepast als gevolg van het gebrek aan duidelijkheid die er, aldus de regelgever, is over de verplichtingen en mogelijkheden die accountants hebben ten aanzien van fraude. Als gevolg van die onduidelijkheid hebben accountants onvoldoende aandacht voor fraude in hun controle. De nieuwe standaard, die naar verwachting van toepassing zal zijn op boekjaren 2022, moet deze duidelijkheid verschaffen. Ook in Nederland is er aandacht vanuit de beroepsgroep en de NBA voor fraude en continuïteit. Er zijn werkgroepen ingesteld en er wordt beoogd dat accountants in de toekomst in de controleverklaringen expliciet gaan rapporteren over deze onderwerpen.

“Nieuwe controlestandaarden stellen vaak eisen aan de interne processen en interne beheersing. Zij bieden het management daarmee een goede gelegenheid om die processen en beheersing nog eens extra onder de loep te nemen.”

De accountantscontrole als onderdeel van het ‘ecosysteem van financiële verslaggeving’

De controlestandaarden en de wijzigingen daarin hebben als doel de kwaliteit van de controle te waarborgen. De controle leidt tot een oordeel over de jaarrekening in de controleverklaring: de informatie in de jaarrekening moet voldoen aan de informatiebehoefte van de gebruikers en daarom is het van belang dat de jaarrekening betrouwbaar is. Voor het bereiken van een kwalitatief goede jaarrekening spelen diverse partijen een belangrijke rol die niet los van elkaar kunnen worden gezien:

- het management van de organisatie – de opsteller van de jaarrekening en verantwoordelijk voor het stelsel van interne beheersing;
- de commissarissen, die toezicht houden op het management en het proces van financiële rapportage;
- de accountant, die de jaarrekening controleert;
- investeerders, analisten, financiers, consumenten, het publiek en andere gebruikers (van de jaarrekening);
- overheden, externe toezichthouders, beroepsgroepen en regelgevers.

De IAASB heeft hierover een interessant paper geschreven genaamd ‘Serving the public interest’. Er wordt al lang gesproken over de verwachtingskloof. De verwachtingskloof is het verschil tussen enerzijds wat het publiek verwacht van de accountant en anderzijds wat de accountant levert. De factoren en partijen die een bijdrage kunnen leveren aan de kwaliteit van de jaarrekening vormen samen het zogenoemde ‘ecosysteem van financiële verslaggeving’. Dit systeem laat zien dat kwaliteit slechts kan worden bereikt als iedere partij zijn rol vervult. Een goede communicatie tussen partijen is daarbij onmisbaar. Voor investeerders en financiers betekent dit dat zij hun wensen en zorgen kenbaar maken. Partijen als Eumedion en de VEB doen dit al namens hun doelgroep. Aandeelhouders zouden hun rol nog beter kunnen vervullen in de algemene vergaderingen, en het management en de accountant kunnen aanspreken en hen opdrachten meegeven.

Het management is primair verantwoordelijk voor de jaarrekening en de interne beheersing. Nieuwe controlestandaarden stellen vaak eisen aan de interne processen en interne beheersing. Zij bieden het management daarmee een goede gelegenheid om die processen en beheersing nog eens extra onder de loep te nemen.

Commissarissen zouden in hun verslag duidelijker kunnen aangeven op welke wijze zij het management op belangrijke onderwerpen hebben uitgedaagd. Ook zouden zij dieper kunnen ingaan op het overleg dat zij met de accountant hebben en daarop kunnen reflecteren.

Voor de accountant is het belangrijk dat hij of zij goed communiceert. Niet alleen met management en commissarissen, maar ook met aandeelhouders tijdens de algemene vergadering. Het is ook van belang dat accountants periodiek evalueren met belangrijke stakeholdergroepen, zoals investeerders, aandeelhouders en financiers. Een goede dialoog met alle partijen in het ecosysteem is belangrijk omdat zo met al deze belangen en stakeholders rekening kan worden gehouden. Natuurlijk is het ook van belang dat alle genoemde andere partijen hun verantwoordelijkheid nemen tot het initiëren van deze dialoog. Op deze manier kunnen aandeelhouders in de algemene vergadering hun wensen voor de komende controle bijvoorbeeld duidelijk maken en zich zo nadrukkelijker bemoeien met de opdrachtformulering aan de accountant.

In dit kader is het ook belangrijk dat de accountant, het management en de commissarissen tijdig discussiëren over de nieuwe controlestandaarden en de betekenis hiervan voor de organisatie en de controle zodat ieder zijn verantwoordelijkheid kan nemen. Gezien de rol van de accountant ligt het voor de hand dat vooral de accountant deze discussie initieert.

Conclusie

De komende jaren komen er meer nieuwe en aangepaste standaarden aan die grote impact zullen hebben op de accountantscontrole. Ook voor deze controlestandaarden geldt dat het niet alleen een feestje van de accountants is en dat tijdige discussie hierover met management en commissarissen ontzettend belangrijk is. Hierdoor worden wederzijdse verantwoordelijkheden en verwachtingen adequaat ingevuld, wat een voorwaarde voor betere en betrouwbare financiële verslaggeving schept. Het is daarom belangrijk dat accountants kennisnemen van de (nieuwe) standaarden en zich deze eigen maken om de gesprekken hierover met management en commissarissen goed te kunnen voeren. Op deze wijze wordt optimaal bijgedragen aan een goed functionerend ecosysteem van de financiële verslaggeving. ■

De interpretatie en controle van de NOW-subsidie ingewikkelder dan verwacht

De NOW-regeling lijkt eenvoudig, maar bij de uitvoer en afrekening komt de complexiteit rondom de interpretatie en de controle tot uiting. In dit artikel leest u over enkele situaties waar organisaties en accountants tegenaan lopen.

In maart 2020 ging Nederland op slot vanwege de coronamaatregelen. In reactie introduceerde de overheid een breed economisch steunpakket. Een van die regelingen was de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkvoorbereiding (NOW 1), later uitgebreid met NOW 2 en NOW 3. In totaal heeft het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) voor NOW 1, NOW 2 en NOW 3.1 ongeveer 15 miljard euro aan voorschotten uitgekeerd over 280.000 aanvragen.

Diversiteit in het onderzoek naar de rechtmatigheid van NOW-subsidies

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft gezocht naar een gedifferentieerde onderzoekslast waarbij de rechtmatigheid voor de totale uitgaven gecontroleerd kan worden. Voor NOW 1 zal het UWV voor 90.000 van de 139.000 aanvragen (0,6 miljard euro) steekproefsgewijs zelf onderzoek uitvoeren naar de rechtmatigheid van de bestedingen. Voor 34.000 aanvragen (1,9 miljard euro) moet een derde deskundige een onderzoek uitvoeren. Voor 15.000 aanvragen, goed voor ongeveer twee derde van de voorschotten (5,5 miljard euro) moeten accountants de rechtmatigheid onderzoeken. Figuur 1 geeft aan welk accountants(onderzoek) van toepassing is.

Een onderzoek door de accountant is van toepassing bij uitbetaalde voorschotten boven de 100.000 euro of subsidies boven de 125.000 euro, oftewel de opdrachten in de kwadranten I t/m IVa in figuur 1.

Figuur 1 Overzicht van de verschillende soorten (accountants)onderzoek naar de rechtmatigheid van de NOW-subsidies

Subsidiebedrag	Omvang organisatie	
	Organisatie voldoet niet aan criteria controleplicht van art. 2:396 lid 1 BW	Organisatie voldoet aan criteria controleplicht art. 2:396 lid 1 BW
Tot € 25.000 subsidie (of € 20.000 voorschot)	Geen verklaring (steekproefsgewijze toetsing door het UWV)	
Vanaf € 25.000 subsidie (of € 20.000 voorschot) Tot € 125.000 subsidie (of voorschot € 100.000)	Derdenverklaring (toetsing door een derde deskundige)	
Vanaf € 125.000 subsidie (of voorschot € 100.000) tot € 375.000 subsidie	I. Aan assurance verwante opdracht, inclusief aanvullende werkzaamheden (NVCOS 4415N)	III. Assuranceopdracht met beperkte mate van zekerheid, inclusief aanvullende werkzaamheden (NVCOS 3900N)
Vanaf € 375.000	II. Assuranceopdracht met beperkte mate van zekerheid, inclusief aanvullende werkzaamheden (NVCOS 3900N)	IV. Assuranceopdracht met redelijke mate van zekerheid (NVCOS 3900N)
Aanvraag niveau werkmaatschappij	IVa. Assuranceopdracht met redelijke mate van zekerheid (NVCOS 3900N)	

Samenvatting

De NOW-subsidie is bedoeld om werkgevers in staat te stellen loon door te betalen tijdens de coronacrisis. De aanvraag was relatief eenvoudig. De afrekening daarentegen vraagt een hoog (juridisch) kennisniveau. Ook wordt de controle gekenmerkt door gedetailleerde en verregaande instructies vanuit de overheid. In dit artikel wordt een aantal complexiteiten van de NOW beschreven.

Voor kleinere organisaties met een subsidie onder de 375.000 euro is een samenstellingsverklaring nodig (kwadrant I). Voor organisaties in de andere kwadranten wordt een assuranceopdracht gevraagd. Dit kan een opdracht met een beperkte mate van zekerheid (kwadrant II en III), of met een redelijke mate van zekerheid zijn (kwadrant IV en IVa).

Normaliter voert de accountant veel minder werkzaamheden uit bij een opdracht met een beperkte mate van zekerheid, in vergelijking met een opdracht met een redelijke mate van zekerheid. Voor NOW-opdrachten is dit anders. De accountant moet zowel voor een beperkte als voor een redelijke mate van zekerheid dezelfde werkzaamheden plannen, inrichten en uitvoeren: namelijk werkzaamheden die een redelijke (zijnde hoge) mate van zekerheid opleveren. Het onderscheid ontstaat in situaties waar een accountant niet alles kan

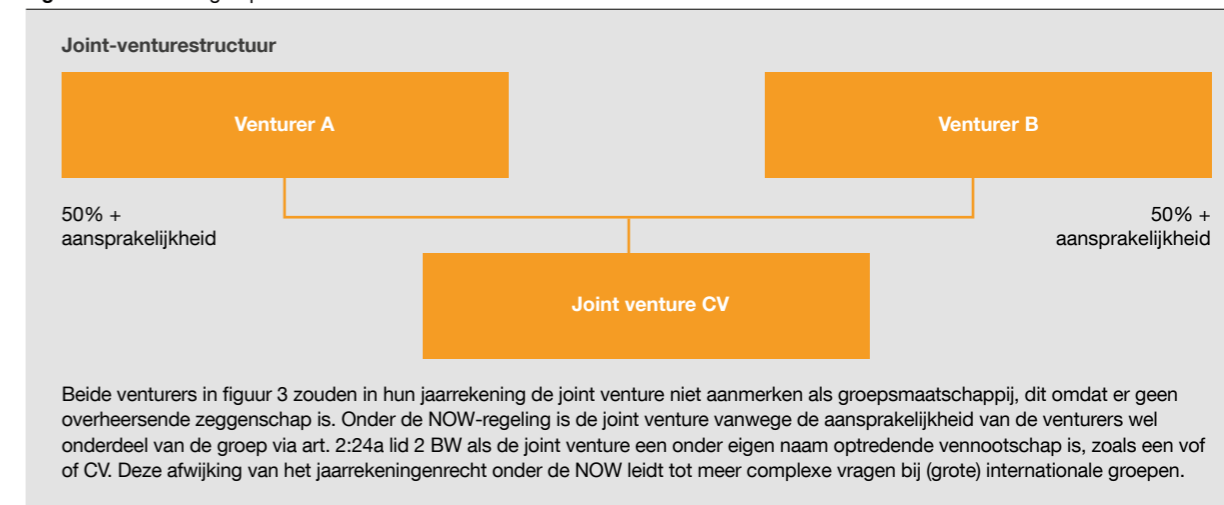
controleren. Bij een opdracht tot een redelijke mate van zekerheid, leidt dit tot een niet goedkeurend oordeel. Bij een onzekerheid vanwege corona of vanwege de omvang van de organisatie, kan bij een opdracht met een beperkte mate van zekerheid wel een goedkeurende conclusie worden afgegeven. Welke werkzaamheden van accountants worden verwacht en hoe de onzekerheden geëvalueerd moeten worden, is vastgelegd in een uitgebreid accountantsprotocol en twee nieuwe accountantsstandaarden.

De interpretaties van de regeling voelen niet altijd logisch

De NOW is onder grote druk tot stand gekomen. De regeling moest duidelijk zijn en snel uitgevoerd kunnen worden. Maar tegelijkertijd zijn de economische belangen groot en wil de overheid vaststellen dat de uitgaven rechtmatig plaatsvinden. Bij de uitvoer van de regeling komt de complexiteit pas goed naar boven. Om deze complexiteit het hoofd te kunnen bieden is (diepgaande) kennis van de regeling en verslaggevingsrichtlijnen, evenals juridische kennis nodig.

De wetgever heeft in beginsel aansluiting gezocht bij de bestaande kaders, maar op verschillende punten is dit in de regeling, of latere interpretaties, losgelaten. Zo worden groepsstructuren voor de NOW anders benaderd dan in het kader van de consolidatieplicht voor de jaarrekening. Een ander voorbeeld zijn aanvullingen op het omzetbegrip zoals gedefinieerd in de verslaggevingsrichtlijnen. Daarnaast heeft het ministerie van SZW specifieke interpretaties uitgebracht over de reikwijdte van het dividend- en

Figuur 3 Voorbeeld groepsstructuur

bonusverbod. Deze voorbeelden leveren de nodige vragen en problemen op in de praktijk. Gaandeweg komen steeds meer werkgevers tot de conclusie dat ze geen aanspraak kunnen maken op de NOW-subsidie.

Brede(re) invulling van het groepsbegrip volgens de NOW

Omdat de NOW een andere invulling geeft aan het groepsbegrip, zullen organisaties eerst de gehele internationale structuur in kaart moeten brengen. Om de NOW-groep vast te stellen, zal een Nederlandse dochter zich bij de moedermaatschappij melden met deze vraag. Dat kan op veel onbegrip en weerstand stuiten bij buitenlandse moederbedrijven omdat ze de regeling niet kennen. Voor dochterondernemingen is dit inzicht echter noodzakelijk om tot een juiste subsidieafrekening te komen. Zo kan het voorkomen dat zustermaatschappijen die in een reguliere situatie geen contact met elkaar hebben en alleen rechtstreeks aan een gezamenlijke moeder communiceren, nu geconsolideerde omzetgegevens moeten opstellen voor de NOW. Extra complexiteit ontstaat bij de vele buitenlandse rechtsvormen; ook die moeten ineens aan het uitgebreide groepsbegrip worden getoetst. Vervolgens ligt er een uitdaging bij de accountant om de volledigheid van de NOW-groep te controleren. Een extra moeilijkheid daarbij is dat ook gekeken moet worden naar de volledigheid van alle niet-Nederlandse entiteiten met SV-loon in Nederland.

Bepaling van de omzetsdaling van de NOW-groep kent zijn uitdagingen

Nederlandse ondernemingen binnen internationale concerns kennen vaak een consolidatie met meerdere niet-Nederlandse ondernemingen. Enerzijds moeten deze voor de NOW uit elkaar worden gehaald. Anderzijds komen er nu omzetstromen in beeld, bijvoorbeeld uit doorbelastingen en verkopen aan deze niet-Nederlandse ondernemingen, die normaliter in consolidatie geëlimineerd worden, maar voor de NOW als omzet kwalificeren. Dit

geldt niet alleen voor de meetperiode in 2020, maar ook voor de omzetgegevens van 2019, die ook langs deze lijnen gereconstrueerd moeten worden.

De aard van de uit te voeren stappen in een 'consolidatie' voor de NOW is niet veel anders dan voor een jaarrekening. De uitdaging zit hem in de afwijkingen ten opzichte van de jaarrekening voor een tijdelijke subsidie op Nederlands niveau. Ondernemingen moeten op voorheen ongebruikelijke wijze, omzet samenvoegen en andere communicatielijnen opzetten om de omzetsdaling voor de groep te bepalen, en tegelijkertijd de afgrenzing van de omzet in de meetperiode en de maanden daarbuiten waarborgen.

Bepaling van de NOW-groep en de omzet(daling) van die groep vraagt dus veel inspanning. Ondernemingen zullen zich vanwege deze complexiteit dan ook vaak (moeten) laten bijstaan door juristen en/of adviseurs. Ook is een sterke, leidende en coördinerende rol van de (ultieme) moedermaatschappij bij grote en complexe groepsstructuren nodig. Individuele dochtermaatschappijen kunnen dit niet alleen.

Vervolgens zijn de accountants aan zet voor de controle. Vanwege de nieuwe NOW-groepsstructuur komen ook nieuwe samenwerkingen met andere accountants om de hoek kijken. Niet alleen andere teams binnen hetzelfde accountantskantoor, maar ook verschillende accountantskantoren. Deze samenwerkingen zijn overigens niet alleen van belang wanneer de NOW op basis van de daling van de groepsomzet is aangevraagd. Het geldt ook voor situaties waarin de NOW is aangevraagd op basis van de omzetsdaling op het niveau van een enkele werkmaatschappij. Hierbij is namelijk een voorwaarde dat de omzetsdaling op groepsniveau onder de 20% ligt. Ook dit moet door een accountant gecontroleerd worden op basis van het accountantsprotocol en de accountantsstandaarden.

Figuur 2 Verschillen tussen jaarrekeningenrecht en de NOW-regeling

Verschillen met jaarrekeningenrecht			
	Jaarrekeningenrecht	NOW-regeling	Vershil
Omzetbegrip	Art. 2:24b BW: 'Een groep is een economische eenheid waarin rechtspersonen en vennootschappen organisatorisch zijn verbonden. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen en vennootschappen die met elkaar in een groep zijn verbonden.'	Art. 6 lid 5 NOW-1: 'Indien de rechtspersoon of vennootschap onderdeel is van een groep als bedoeld in artikel 24b van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, wordt [...] uitgegaan van de omzetsdaling van de groep zoals deze op 1 maart 2020 bestond. Indien de rechtspersoon een dochtermaatschappij is van een ander als bedoeld in artikel 24a van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, worden de dochtermaatschappij en de rechtspersoon voor de werking van deze regeling behandeld als waren zij een groep.'	Naast art. 2:24b stelt de regeling het bestaan van één of meerdere moeder-dochterrelaties ingevolge art. 2:24a gelijk aan een groep, ongeacht of wordt voldaan aan de kenmerken van een groep uit art. 2:24b. Een groep kan ook worden geïdentificeerd via natuurlijke personen met belangen in meerdere entiteiten, in overeenstemming met art. 2:24a jo. 2:24b.
Groepsbegrip	Art. 2:377 lid 6 BW: 'Onder de netto-omzet wordt verstaan de opbrengst uit levering van goederen en diensten uit het bedrijf van de rechtspersoon, onder aftrek van kortingen en dergelijke en van over de omzet geheven belastingen.'	Art. 1 lid 2 NOW-1: 'Onder omzet wordt in deze regeling verstaan de netto-omzet zoals gedefinieerd in artikel 377, zesde lid [...] gecorrigeerd voor de in de winst-en-verliesrekening verantwoorde wijziging in onderhanden projecten [...]. Alle baten die voortkomen uit de uitvoering van normale activiteiten van een organisatie, ook als deze gewoonlijk met een andere term dan omzet worden aangeduid, vallen onder omzet in de zin van deze regeling''	Uitbreiding omzetbegrip met: <ul style="list-style-type: none"> • mutatie onderhanden projecten; en • andere baten, wanneer kenmerkend voor het bedrijf, zoals: <ul style="list-style-type: none"> • overige opbrengsten; • subsidiebatens (behalve NOW zelf); • interestbaten; • dividendbaten.

Figuur 4 Beleidsregels omtrent de afrekening door het UWV op basis van de accountantsverklaring
(bron: kamerbrief 8 september 2020, referentienr. 2020-0000121995)

Conclusie of oordeel van de accountant	Afrekening van de subsidie
a. Met beperking	a. Correctie op basis van pro forma berekening
b. Onthouding (geen oordeel of conclusie)	b. Volledige terugbetaling
c. Onthouding door inherente beperkingen	c. 10% korting op aangevraagde subsidie
d. Afkeurend	d. Volledige terugbetaling

Reikwijdte voor specifieke vereisten wordt door het ministerie van SZW breder uitgelegd dan uit de regeling is af te leiden

Voor een NOW-aanvraag NOW 1 op werkmaatschappij-niveau, NOW 2 en NOW 3 gelden aanvullende eisen. NOW 1 artikel 6a lid 1 sub c stelt 'dat over 2020 geen dividenden aan aandeelhouders of bonussen aan de Raad van Bestuur en directie van het concern en de rechtspersoon of vennootschap voor waarop dit artikel wordt toegepast, waaronder mede begrepen winstdelingen, zullen worden uitgekeerd of eigen aandelen zullen worden ingekocht door de rechtspersonen binnen de groep.' Ten aanzien van de reikwijdte van het concernbegrip heeft het ministerie van SZW aangegeven dat het verbod voor een aanvraag op werkmaatschappij niveau geldt voor alle maatschappijen binnen de gehele (internationale) groep. Voor een NOW 2- en NOW 3-aanvraag op groepsniveau is de reikwijdte van het concernbegrip gelimiteerd tot alleen de werkgevers die de NOW zelf hebben aangevraagd. Hiermee legt het ministerie van SZW de definitie van 'concern' voor de aanvraag op werkmaatschappijniveau uit in de meest brede zin van het woord.

De restricties bij een aanvraag op werkmaatschappijniveau hebben daarmee dan ook verregaande consequenties. Een organisatie in Zuid-Amerika die onderdeel is van een concern waarbinnen NOW-subsidie wordt aangevraagd, mag bijvoorbeeld geen dividendbetaling uitvoeren, ook niet binnen het concern. Dit wil zeggen dat een onderdeel binnen het concern dat wel goede resultaten heeft dus ook geen dividend mag uitkeren aan een onderdeel dat wel heeft te lijden onder corona. Deze brede uitleg heeft daarmee ook impact op de omvang van de werkzaamheden van de accountant als de naleving voor iedere maatschappij binnen de gehele internationale groep vastgesteld moet worden.

Gevolgen van een niet goedkeurende controleverklaring

Naast de controles rondom de hiervoor benoemde complexiteiten kunnen werkgevers worden geconfronteerd met situaties waarin zij onvoldoende controle-informatie kunnen aanleveren aan de accountant. Veel werkgevers hebben al moeite om het hoofd boven water te houden, laat staan dat er tijd is geweest om de administratie in te richten op tussentijdse afsluitingen en tussentijdse voorraadtellings. Sommige werkgevers hebben überhaupt

nooit een controleplicht op het niveau van een individuele onderneming gehad door bijvoorbeeld vrijstellingen onder art. 2:403 BW.

De nieuwe accountantsstandaard 3900N onderkent situaties waarin niet verwacht kan worden dat werkgevers vanwege hun omvang of vanwege corona voldoende kunnen aantonen dat de omzetsdaling klopt. Dit worden inherente beperkingen genoemd. Inherente beperkingen bij een opdracht met een beperkte mate van zekerheid hebben geen impact op de conclusie van de accountant. Bij een opdracht met een redelijke mate van zekerheid zal de accountant zijn oordeel wel aanpassen, maar hierbij benoemen dat het gaat om inherente beperkingen.

Dan blijven er nog situaties over waar de accountant onvoldoende zekerheid verkrijgt die niet als inherente beperking kwalificeren, maar waarbij dit niet aan de werkgever is te wijten. Een voorbeeld is een groepsonderdeel dat ruim voor de NOW-periode wordt verkocht, maar vanwege de datum van de feitelijke transactie toch onderdeel is van de NOW-groep. Wanneer de kopende partij geen toegang geeft tot de informatie van het verkochte groepsonderdeel, kan de omzetsdaling van de NOW-groep niet bepaald en gecontroleerd worden. Wanneer dit, gezien de omvang, tot een oordeelonthouding leidt, wordt de NOW-subsidie voor iedere werkgever binnen de gehele NOW-groep op nihil afgerekend volgens de beleidsregels van het ministerie van SZW. Zie figuur 4 voor de impact op de subsidie bij andere soorten verklaringen.

Hoe voorwaarts?

Het ministerie van SZW heeft, onder grote tijdsdruk en met de uitdagingen in het achterhoofd, de kaders bepaald voor de onderzoeken die uitgevoerd moeten worden voor NOW-subsidies. Bovendien resteren er nog veel vragen over de regeling die vooraf niet waren voorzien. Het is dan ook niet verwonderlijk dat bij het merendeel van de werkgevers complexiteit in de afrekening ontstaat. Voor een goede afhandeling zullen alle partijen met elkaar in gesprek moeten blijven om te bepalen hoe deze vraagstukken het beste kunnen worden opgelost. Hierbij is het belangrijk oog te houden voor alle belanghebbenden en de impact op werkgevers af te wegen tegen de controlelast in relatie tot het af te dekken risico. ■

Een frauderisicoprogramma is noodzakelijk voor elke organisatie

Gerrit-Jan Kreeftenberg – Vaktechnisch bureau (National Office), Assurance
Tessa van Steijn-Meijer – Vaktechnisch bureau (National Office), Assurance

‘Good governance’ is een geveugelde term, maar hoe definieer je ‘goed’ voor ondernemingsbestuur? Hoe dragen goede ondernemingen bij aan de samenleving? En hoe bepalen we de grens tussen goed en slecht? Vragen die opkomen tijdens de coronacrisis, als publiek en privaat bij elkaar komen in de steunmaatregelen.

Veel organisaties hebben helaas te maken met fraude, of hebben hier in het verleden mee te maken gehad. Stakeholders richten zich steeds meer op onderwerpen als fraude en corruptie, risicobereidheid en risicomanagement. Het spreekt voor zich dat organisaties niets liever willen dan dat fraude wordt voorkomen, maar door de veranderende wereld worden zij steeds geconfronteerd met nieuwe frauderisico's. De wereldwijde pandemie is een voorbeeld van zo'n verandering. Sommige organisaties zijn hierdoor onder grote financiële druk komen te staan wegens het wegvallen van omzet, terwijl andere organisaties in korte tijd hard zijn gegroeid, in sommige gevallen zelfs zo hard dat naast een toename van de omzet ook een toename van de omvang van het aantal werknemers zichtbaar is. Het is voor organisaties belangrijk om te leren omgaan met de mogelijke frauderisico's die deze veranderingen met zich meebrengen. Daarnaast moeten zij beoordelen hoe zij kunnen voldoen aan de eisen van belanghebbenden met betrekking tot de jaarrekening. Maar waar begin je?

Organisaties hebben net als accountants een belangrijke maatschappelijke rol bij de preventie en bestrijding van fraude. Financieel-economische criminaliteit is een ernstig maatschappelijk probleem dat burgers, maar ook zeker organisaties financieel kan benadelen. Het is daarom belangrijk om als organisatie goed in kaart te brengen waar de risico's binnen de organisatie zitten en vervolgens te beoordelen of deze risico's voldoende gemitigeerd worden met beheersingsmaatregelen.

Het valt op dat steeds meer organisaties wel graag de eerste stap willen zetten naar het in kaart brengen van de mogelijke frauderisico's, maar dat deze stap toch vaak als lastig wordt ervaren. Om te beginnen vinden veel

organisaties het lastig om fraude te bespreken omdat het wantrouwend kan overkomen. Daarnaast wordt dit onderwerp vaak belegd bij financieel onderlegde werknemers, terwijl het onderwerp de gehele organisatie raakt. Tot slot vinden veel organisaties het lastig om over risico's na te denken zonder rekening te houden met beheersingsmaatregelen (de inherente risico's).

Om op een gestructureerde wijze inzichtelijk te maken waar in de organisatie de mogelijke leemtes of frauderisico's zich bevinden, kan gebruik worden gemaakt van de vijf onderdelen van het COSO-raamwerk (zie figuur 3). In dit artikel wordt specifiek aandacht besteed aan onderdeel 2 van het COSO-raamwerk, namelijk risicobeoordeling.

Samenvatting

Fraude is een veelvoorkomend probleem. Stakeholders zijn zich daarom ook meer op dit onderwerp gaan richten. Voor organisaties is het dus belangrijk dat zij zich wapenen tegen fraude. Helaas bestaat hier geen one-size-fits-all oplossing voor. Zo hebben de industrie/branche, organisatiecultuur en de van toepassing zijnde wet- en regelgeving elk invloed op het frauderisico. In dit artikel wordt ingegaan op de eerste twee stappen van het COSO-raamwerk: controleomgeving en risicobeoordeling. Er wordt uitgelegd waar organisaties aan moeten denken en welke stappen zij kunnen nemen om risico's in kaart te brengen en beheersbaar te maken.

Welke risico's van toepassing zijn hangt af van de controleomgeving

In een interview in Executive Finance met de voormalig CFO van Pathé gaf de voormalig CFO aan dat niet procedures, maar een open bedrijfscultuur de fraude bij Pathé (19,2 miljoen euro schade) had kunnen voorkomen.

De voormalig CFO van Pathé zegt dat niet voor niets. Ook bij andere fraudezaken blijkt vaak dat de cultuur van een organisatie en de aansturing vanuit de top belangrijke elementen zijn bij het in kaart brengen van de frauderisico's. Want op het gedrag van een persoon heb je geen grip, maar het gedrag van een organisatie kun je wel veranderen. Op dit moment speelt mee dat, als gevolg van corona, men veel op afstand werkt en men dus ook op een andere wijze met elkaar communiceert. De cultuur van de organisatie kan hiermee zowel een bron van frauderisico's zijn als een deel van de oplossing.

Het COSO-raamwerk begint daarom met de controleomgeving, want die bepaalt de cultuur van de organisatie. Die controleomgeving wordt gevoed door:

- de industrie/branche waarin de organisatie actief is;
- de van toepassing zijnde wet- en regelgeving; en
- de cultuur van de organisatie.

Iedere **industrie/branche** kent specifieke frauderisico's. Zo is in de olie- en gasindustrie sprake van grote contracten met overheidsinstanties; ook zijn olie- en gasbedrijven regelmatig actief in landen met een verhoogd frauderisico. Hierdoor zullen olie- en gasbedrijven ook focussen op het risico op omkoping. Dit in tegenstelling tot de retailsector waar meer naar het risico op diefstal van goederen en

geld door werknemers gekeken wordt en webshops/e-commerce waar men vooral let op het risico op cyberfraude (ransomware).

Onderzoek doen naar de specifieke frauderisico's binnen de industrie/branche waarin de organisatie actief is, betekent dat de analyse van frauderisico's (stap 2 van het COSO-raamwerk) vollediger is en specifiek gemaakt kan worden. Organisaties kunnen hiervoor fraudeonderzoeken in de gaten houden (zoals de Economic Crime Survey) of kijken naar bekende fraudegevallen bij concurrenten.

Economic Crime Survey

De van toepassing zijnde **wet- en regelgeving** heeft invloed op de mate waarin de risico's worden gewogen. Zo wordt de UK Bribery Act gezien als een van de strengste ter wereld vanwege de extraterritoriale werking. Het risico om deze wet te overtreden zal voor een internationaal bedrijf dat sterk afhankelijk is van de Britse markt daarom zwaarder wegen dan voor een bedrijf waarop enkel nationale regelgeving van toepassing is.

Daarnaast is het belangrijk om de **cultuur** van de organisatie te kennen. Deze heeft namelijk ook invloed op de frauderisico's. De cultuur in een organisatie wordt bepaald door de mensen die binnen de organisatie werkzaam zijn en de markt waarin de organisatie opereert.

Een manier om de cultuur in kaart te brengen is door het OCAI-model van Quinn en Cameron toe te passen (figuur 1). In dit model worden organisaties ingedeeld naar gelang zij vrij zijn om te handelen (flexibiliteit) en in hoeverre zij intern of extern gericht zijn.

In het model zijn vier typen culturen gegroepeerd met de meest voorkomende kenmerken. Familiebedrijven kennen werknemers die veel met elkaar gemeen hebben en zich loyaal opstellen naar de organisatie. Prestaties worden behaald door middel van teamwerk, met veel afstemming, waardoor procedures in mindere mate zijn geformaliseerd. Bij een hiërarchische cultuur zijn die procedures juist sterk geformaliseerd. Dit type organisatie wordt draaiende gehouden door effectieve en efficiënte procedures die bestaan uit harde, meetbare beheersingsmaatregelen. Start-ups hebben doorgaans weinig formele processen, omdat innovatie voor die organisaties erg belangrijk is. Door te innoveren blijft de start-up voorlopen op de markt. De werknemers krijgen om deze reden veel vrijheid.

Dit soort kenmerken moeten worden meegenomen in het ontwerpen van het frauderisicoprogramma. De kans op een succesvolle CEO-fraude lijkt kleiner bij bedrijven met een familiecultuur die een open communicatiecultuur hebben, want de kans is groter dat werknemers de telefoon zullen pakken om te valideren of een verzoek inderdaad betrouwbaar is. Een klokkenluidersregeling, die goed werkt bij organisaties waar de drempel om elkaar aan te spreken hoger ligt, ligt bij familiebedrijven daarom niet zo voor de hand. Wel moeten leidinggevendenden blijven investeren in deze open cultuur, bijvoorbeeld door aan te blijven geven wat (on)wenselijk gedrag is. Dit laatste is een voorbeeld van 'tone at the top'.

waarop dergelijke gevallen worden opgevolgd iets zegt over de tone at the top.

- Uitleggen hoe de organisatie de frauderisicofactoren identificeert en de kans op fraude inschat, en waarom de organisatie dit belangrijk vindt. Dit verhoogt begrip, eigenaarschap en risicobesef.

Het identificeren van risico's voorkomt verrassingen

De controleomgeving is in beeld gebracht, de volgende stap is het identificeren van de frauderisico's. Hiervoor moet een zo compleet mogelijk beeld van de frauderisico's worden verkregen. Drie punten zijn daarbij van belang:

- Leer van fraudegevallen uit het verleden.
- Betrek de cultuur van de organisatie in de risicobeoordeling.
- Betrek de gehele organisatie bij het identificeren van frauderisico's.

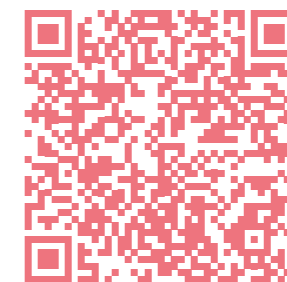
Het verleden dient om ervan te leren

Eerst wordt gekeken naar fraudes die in het verleden bij de eigen organisatie of bij andere organisaties in dezelfde industrie zijn voorgekomen. Waarom zijn de fraudes in het verleden bijvoorbeeld niet of niet altijd tijdig gesignaleerd? Waar ging dit precies mis? Waren er geen toereikende beheersingsmaatregelen aanwezig binnen de organisatie of waren de risico's binnen de organisatie onvoldoende in kaart gebracht? Of lag hier juist iets anders aan ten grondslag? Het antwoord op deze vragen geeft waardevolle informatie over uw organisatie. Als het bijvoorbeeld ligt aan de afwezigheid van een bepaalde beheersingsmaatregel, dan is de vervolgstap om die te ontwerpen. Was die beheersingsmaatregel er wel maar functioneerde hij niet goed, dan zijn andere acties benodigd, zoals het trainen van werknemers.

Figuur 1 Het OCAI-model van Quinn en Cameron

Door op deze manier de controleomgeving in kaart te brengen, is een organisatie in staat de relevante punten mee te nemen in stap 2 van het COSO-raamwerk: het uitvoeren van een risicobeoordeling. Maar organisaties kunnen dit inzicht ook waar nodig gebruiken om hun controleomgeving te versterken. Over het versterken van de bedrijfscultuur onder corona verscheen eerder al een blog op de website van PwC.

'De bedrijfscultuur wordt bedreigd door thuiswerken'

Er zijn ook andere voorbeelden waarmee organisaties hun interne beheersingsomgeving verder kunnen versterken:

- **Gedragscodes** niet alleen verstrekken bij indiensttreding, maar **jaarlijks** laten **confirmeren** of bespreken in (digitale) trainingen.
- Frequent **uitleg** geven over wat **(on)gewenst gedrag** is.
- Open communiceren over de opvolging van geconstateerde of vermoede fraude, omdat de manier

De cultuur heeft invloed op de risico's

De editie 'rode vlaggen' die het magazine 'Accountant' in 2020 uitgaf, bevat een casus (casus 2.1.1) over een jeugdzorgstichting waarbij het inkoopproces op meerdere aspecten tekortschoot, waaronder de afwezigheid van een inkoop- en aanbestedingsbeleid, naam-nummercontrole en gebrek aan functiescheiding tussen het boeken van facturen en het aanpassen van bankrekeningnummers van crediteuren. Ondanks dat de accountant meerdere jaren op deze tekortkomingen wees, is dit niet aangepakt. Dit resulteerde in een jarenlange fraude met valse facturen aangemaakt door de IT-manager, die deed alsof er diensten waren afgenomen van een BV die niet langer bestond.

In de praktijk blijkt vaak dat organisaties hun procedures niet aanpassen omdat dit nu eenmaal niet past binnen de cultuur van de organisatie. Bij deze jeugdzorgstichting waren ook weinig formele procedures aanwezig en is nooit actie ondernomen omdat waarschijnlijk werd gedacht dat het hun niet zomaar zou overkomen.

Om te zorgen dat het risico op fraude is afgedekt, maar de cultuur van de organisatie toch wordt gerespecteerd, is het

belangrijk een goede risicobeoordeling uit te voeren en de cultuur hierin te betrekken (zie ook de vorige paragraaf). In het voorbeeld van de jeugdzorgstichting is het risico onderschat: de kans maal impact was hoger dan wenselijk. Als het risico van de inkoper erkend was, had men andere procedures kunnen ontwerpen om de cultuur te respecteren maar het risico voldoende af te dekken; bijvoorbeeld door wél een IBAN-controle in te bouwen, gecombineerd met onderzoek naar bedrijven gerelateerd aan inkopers.

De gehele organisatie betrekken bij de risicobeoordeling leidt tot een completer beeld

Hoe completer het risicoregister, hoe beter de organisatie heeft kunnen nadenken over welk risico acceptabel is en welk niet. En beheersingsactiviteiten kunnen pas worden ontworpen wanneer de risico's bekend zijn. Maar hoe zorgt een organisatie ervoor dat het risicoregister zo volledig mogelijk is? Dit vraagt om creativiteit en kennis van de organisatie en daarom is het belangrijk de risicobeoordeling uit te voeren met een brede groep aan disciplines binnen de organisatie (bijvoorbeeld de afdeling inkoop, directie, verkoop). Ook kan het nuttig zijn te kijken naar de volgende tips:

- Bekijk risico's altijd als **inherente risico's**: het risico zonder rekening te houden met beheersingsmaatregelen.
- Zoek **aansluiting bij bestaande procedures**: grotere bedrijven bezitten vaak een managementsysteem waarin jaarlijks bedrijfsrisico's worden geïdentificeerd, kleinere bedrijven kunnen dit in hun begrotingsproces betrekken.
- Bekijk risico's vanuit **verschillende perspectieven**: wat zijn de risico's met betrekking tot veiligheid, commercie, fraude en/of cyber.
- Kijk naar de impact van ontwikkelingen op de risicobeoordeling: corona leidt tot meer thuiswerken en daarom nemen cyberrisico's toe.

- **Fraudegevallen** die geconstateerd zijn **in de branche** zijn aanwijzingen dat het risico ook op de eigen organisatie van toepassing is.
- Er zijn veel **onderzoeken** beschikbaar die kijken naar frauderisico's van een specifieke branche. Die kunnen gebruikt worden als inspiratie.

Zodra de lijst met risico's gereed is, kan die worden opgenomen in een risicoregister. Figuur 2 toont een voorbeeld hiervan.

Deze risico's en verschijningsvormen kunnen vervolgens worden afgewogen langs de lijnen **kans en impact**. Stap één is te kijken hoe groot de (inherente) kans is dat het risico zich voordoet. De impact kan in veel gevallen worden uitgedrukt in euro's (kwantitatief), maar net zo belangrijk is een kwalitatieve afweging van het risico: het (bewust) lozen van verboden stoffen in de nabijgelegen rivier kan leiden tot een kostenpost vanwege boetes (kwantitatieve impact) maar kan net zo goed leiden tot imagoschade (kwalitatieve impact).

Nadat de kans en impact bepaald zijn, kan het risico getoetst worden aan de hand van de risicobereidheid. Een manier om dit te doen is het bepalen van een bepaalde 'risicoscoregrens': als kans maal impact een rekensom is, dan kan de uitkomst getoetst worden aan een grens, bijvoorbeeld dat voor alle risico's met een risicoscore van 10 of hoger een internebeheersingsmaatregel ontworpen moet worden en dat alle risico's boven de 50 voorkomen moeten worden. Deze grens moet worden bepaald door het management en worden getoetst door bijvoorbeeld de met governance belaste personen of een andere vorm van toezichhoudend orgaan binnen de organisatie.

Figuur 2 Voorbeeld van een risicoregister

Risico	Versijningsvorm (hoe het risico zich kan manifesteren)	Proces	Impact	Kans	Risico	Reeds aanwezige beheersingsmaatregelen	Dekt risico af	Resterend netto risico	Aanvullende maatregel
Frauduleuze betalingen	Medewerker verandert IBAN-crediteur in betaalbatch in eigen IBAN	Inkoop en betalingen	1	10	10	Autorisatie van betaalrun door CEO, zonder IBAN-controle	Deels	6	4 ogenprincipe op IBAN-wijzigingen
	Medewerker verstuurt nepfacturen		4	3	12	..	Geheel	1	n.v.t.
	Medewerker verhoogt bestaande facturen		Inkoop en betalingen	..	..	..	..	..	..
..	..	..	..	..	..	..	..	..	

Nadat de risico's toereikend in kaart zijn gebracht, kan de organisatie ook het COSO-raamwerk weer gebruiken voor het ontwerpen van beheersingsmaatregelen, het identificeren en verzamelen van informatie en het monitoren van de effectiviteit van het frauderisicoraamwerk.

Conclusie

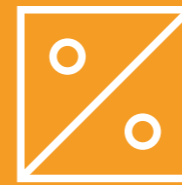
Voor het voorkomen en/of detecteren van fraude bestaat geen one-size-fits-all oplossing; het risico op fraude wordt beïnvloed door de industrie/branche waarin de organisatie actief is maar ook de organisatiecultuur en de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Een van

de hulpmiddelen die een organisatie kan gebruiken om meer inzicht te verkrijgen in mogelijke frauderisico's is het COSO-raamwerk. Dit is een handig hulpmiddel voor de bestuurders en met governance belaste personen om het frauderisicoprogramma te ontwerpen en te blijven toetsen. Maar ook kan een eenvoudige frauderisicoregistratie in Excel voor kleinere organisaties al uitkomst bieden als eerste stap bij het onderkennen en in kaart brengen van de risico's, zodat ook zij de juiste vervolgstappen kunnen nemen in het beheersbaar maken van frauderisico's. Een frauderisicoprogramma is dus noodzakelijk voor elke organisatie! ■

Figuur 3 COSO-model

Onderdeel	Frauderisicomanagementprincipe	Voorbeelden
Controle-omgeving	De organisatie ontwikkelt en communiceert een frauderisicomanagementprogramma dat de verwachtingen van de bestuurders en toezichhouders laat zien, net als haar toewijding op het gebied van integriteit en ethiek met betrekking tot het frauderisico.	<ul style="list-style-type: none"> • Frauderisicoprogramma beschikbaar maken voor iedereen. • Tone at the top via nieuwsbrieven, blogs etc. • Gedragscodes jaarlijks laten confirmeren. • Communiceren over opvolging van (vermoedens) van fraude. • In beeld brengen welke wet- en regelgeving van toepassing is op het gebied van fraude (bijvoorbeeld UK Bribery Act en de Wwft).
Risico-beoordeling	De organisatie voert een alomvattende frauderisicobeoordeling uit om specifieke frauderisico's of -schema's te identificeren, weegt de kans en impact af, evalueert bestaande beheersingsactiviteiten en neemt actie om resterende frauderisico's af te dekken.	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijkse update van de geïdentificeerde risico's. • Neem 'fraude' als apart onderwerp op in het reguliere risicoassessment en hanteer de fraudedriehoek bij het identificeren van risico's. • Risico's moeten worden geïdentificeerd zonder rekening te houden met controlemaatregelen. • Betrek alle werknemers in de identificatie van deze risico's. • Neem bekende fraudezaken in (bijvoorbeeld) de branche mee. • Veelvoorkomende onderwerpen zijn: steekpenningen, omkoping, declaraties, cybercrime, doorbreking van functiescheiding, personeelsleden met schuld.
Beheersingsactiviteiten	De organisatie selecteert, ontwikkelt en voert preventieve en detectieve controlemaatregelen uit om het risico dat fraude niet (tijdig) wordt ontdekt te mitigeren.	<ul style="list-style-type: none"> • Functiescheiding is een van de belangrijkste controlemaatregelen om fraude te voorkomen. • Screening van nieuwe werknemers, leveranciers of klanten. • Dagelijkse aansluiting van bankafschriften. • Fraudetrainingen. <p>Gebruik van data-analyse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Internetonderzoek naar de frauderisico's in het land waar een nieuwe vestiging wordt geopend. • Businessintelligencesoftware om benchmarkanalyses tussen vestigingen uit te voeren. • Continuousmonitoringssoftware die direct een waarschuwing afgeeft zodra bepaalde foutieve handelingen zijn verricht. • Process mining voor het in beeld brengen van de standaard transacties en om het mogelijk te maken om te focussen op de uitzonderingen.
Informatie en communicatie	De organisatie ontwikkelt een communicatieproces om informatie over indicatie(s) van fraude te ontvangen en voert een gecoördineerde aanpak uit ten aanzien van het onderzoeken van vermoedens van fraude, alsook om passende corrigerende acties tijdig uit te voeren.	<ul style="list-style-type: none"> • Stel een klokkenluidersregeling in. • Stel een informatieprotocol op in het geval van fraude; wie moet wanneer geïnformeerd worden? • Stel een protocol op voor het uitvoeren van fraudeonderzoeken: wie is daarvoor verantwoordelijk en hoe geschiedt dit (intern/extern)? • Maak gebruik van anonieme vragenlijsten.
Bewaking	De organisatie selecteert, ontwikkelt en evalueert voortdurend om te toetsen of alle vijf de punten uit het raamwerk aanwezig zijn en werken, en communiceert tekortkomingen op een tijdige wijze naar partijen die verantwoordelijk zijn voor het opvolgen van die tekortkomingen, alsook naar bestuurders en toezichhouders.	<ul style="list-style-type: none"> • Bespreek uitkomsten van de klokkenluidersregeling met toezichhouders. • Bespreek het raamwerk periodiek en breid het uit of kort het in waar nodig. • Bespreek niet alleen de opzet van het raamwerk, maar ook de werking daarvan (bijvoorbeeld effectiviteit van de beheersingsactiviteiten). • Neem hierin ook de cultuur van de organisatie mee. • Vraag de accountant om zijn visie op het raamwerk.

DAC6: meldingsplicht en meldingsplichtigen

Maarten van Brummen – Knowledge Centre, Tax
Merel Mookhoek – Knowledge Centre, Tax

Per 1 januari 2021 geldt de meldingsplicht voor grensoverschrijdende fiscale constructies (DAC6). Intermediairs of relevante belastingplichtigen zijn verplicht constructies te melden die voldoen aan bepaalde kenmerken. Dit artikel geeft een overzicht van de regels en gaat in op wie er moet melden en op de inhoud van de rapportage.

Inleiding

Per 1 januari 2021 is de meldingsplicht voor grensoverschrijdende fiscale constructies in werking getreden. Deze meldingsplicht staat ook wel bekend als DAC6, de zesde aanpassing van de EU-Richtlijn over uitwisseling van gegevens tussen lidstaten, of onder de naam Mandatory Disclosure Rules (Richtlijn 2011/16/EU).

Op basis van deze regels zijn intermediairs of relevante belastingplichtigen verplicht constructies te melden die voldoen aan bepaalde kenmerken. Ten eerste moet de fiscale constructie een grensoverschrijdend karakter hebben met een bepaalde link met een van de EU-lidstaten (zogenaamde EU-nexus). Daarnaast moet de constructie voldoen aan bepaalde wezenskenmerken die specifiek geformuleerd zijn in de DAC6-richtlijn. Ten slotte geldt voor sommige van die wezenskenmerken nog als aanvullende voorwaarde dat het hoofddoel of één van de hoofddoelen van de constructie het behalen van een belastingvoordeel is. Deze laatste aanvullende voorwaarde betreft de zogenaamde 'main benefit test'.

Het doel van DAC6 is het ontmoedigen van wettelijk toegestane belastingconstructies die als agressief worden beschouwd. Daarnaast werkt het als een vroegtijdig waarschuwingssysteem voor de fiscus: deze zal nu vanaf de eerste implementatiestap op de hoogte zijn en niet pas bij controle zicht krijgen op belastingstructuren. De Nederlandse Belastingdienst zal de meldingen via een speciaal IT-netwerk (het CCN-netwerk) delen met de aangesloten diensten van de andere EU-lidstaten. De informatie kan voor de belastingdiensten van de verschillende lidstaten behulpzaam zijn bij het uitvoeren

van belastingcontroles. Bovendien moet de informatie de fiscale wetgevers in de lidstaten in staat stellen om gerichte maatregelen te treffen tegen belastingontwijking waarbij gebruik wordt gemaakt van verschillen tussen de verschillende nationale wetgevingen.

Samenvatting

De EU introduceert DAC6 om agressieve belastingstructuren te ontmoedigen. Daarmee past DAC6 in de maatschappelijke roep om meer transparantie en een eerlijker belastinglast. Echter, ook niet-agressieve constructies kunnen meldingsplichtig zijn. Daarnaast moeten de precieze reikwijdte, interpretatie en implementatie nog verder worden uitgekristalliseerd, zowel in Nederland als in andere lidstaten. Desalniettemin moeten belastingplichtigen en dienstverleners vanaf dit jaar meldingsplichtige structuren binnen 30 dagen melden. Om grip op DAC6 te krijgen en houden, moeten zij blijven nadenken over zowel de strategische als praktische kanten van deze meldingsplicht.

Figuur 1 Op welke belastingen is DAC6 van toepassing?

Van toepassing op:	Niet van toepassing op:
Vennootschapsbelasting	Btw (omzetbelasting)
Inkomstenbelasting	Douanerechten
Loonbelasting	Socialezekerheidsbijdragen
Dividendbelasting	Accijnzen
Erf- en schenkelasting	Leges
De meeste andere belastingen	Retributies

Het is belangrijk om te realiseren dat iedere EU-lidstaat de richtlijn op een eigen manier in de nationale wet implementeert. Daarbij gaat Polen bijvoorbeeld verder dan DAC6 voorschrijft, door ook btw onder de reikwijdte van de Poolse DAC6-implementatie te brengen.

Inwerkingtreding

Oorspronkelijk was het de bedoeling dat de eerste meldingen zouden plaatsvinden in augustus 2020, maar vanwege de coronacrisis heeft de Europese Commissie de EU-lidstaten de mogelijkheid gegeven om de inwerkingtreding met een half jaar uit te stellen. Van deze mogelijkheid hebben veel landen, waaronder Nederland, gebruik gemaakt. Duitsland, Finland en Oostenrijk hebben geen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid tot uitstel, met als gevolg dat de meldingsplicht daar al per 1 juli 2020 in werking is getreden. Polen heeft de wetgeving zelfs al per 1 januari 2020 ingevoerd.

Relevante deadlines

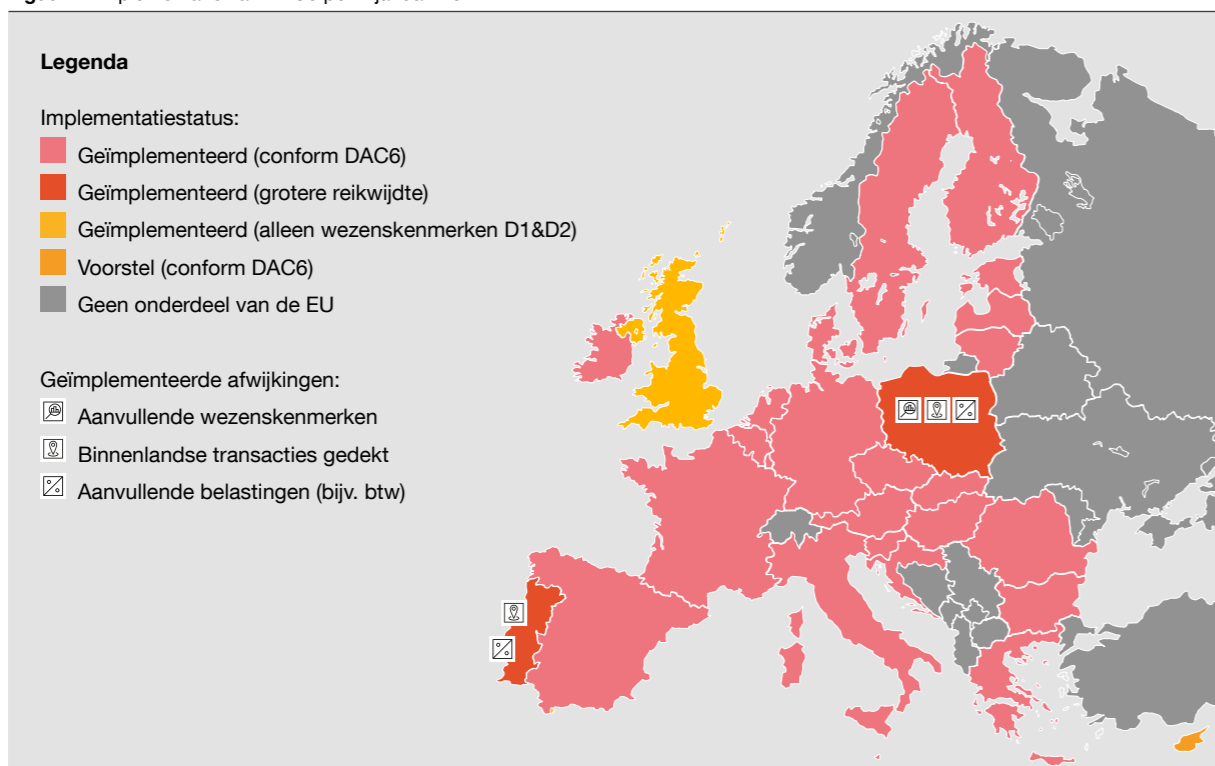
Algemeen

Voor transacties die plaatsvinden vanaf 1 januari 2021 geldt steeds een deadline van dertig dagen. Deze dertig-dagenperiode wordt gemeten vanaf een van de volgende gebeurtenissen, afhankelijk van welke van deze het eerste in de tijd plaatsvindt:

1. het moment waarop een constructie (door een intermediair) ter beschikking wordt gesteld aan een relevante belastingplichtige;
2. het moment waarop de constructie gereed is gekomen voor implementatie; of
3. het moment waarop de eerste stap van implementatie van de constructie wordt gezet.

Dit betekent dat vanaf 1 januari 2021 het melden van meldingsplichtige constructies een doorlopend proces

Figuur 2 Implementatie van DAC6 per 7 januari 2021

is. In theorie kon de deadline voor melding van de eerste transacties dus liggen op 31 januari 2021, namelijk als een van de genoemde tijdstippen (zie punten 1 tot en met 3) lag op 1 januari 2021.

Constructies in de periode 1 juli 2020 tot en met 31 december 2020

Voor constructies waarvan een van de genoemde tijdstippen ligt in de periode 1 juli 2020 tot en met 31 december 2020 gold als formele deadline eveneens 31 januari 2021. Voor deze transacties begon de dertig-dagenperiode op basis van het overgangsrecht immers te lopen op 1 januari 2021.

Constructies in de periode 25 juni 2018 tot en met 30 juni 2020 (overgangperiode)

De DAC6-richtlijn waarop de meldingsplicht is gebaseerd, is al in werking getreden op 25 juni 2018. Dit betekent dat constructies waarvan de eerste stap van implementatie heeft plaatsgevonden op of na 25 juni 2018 ook al onder de meldingsplicht vallen. Deze constructies moesten uiterlijk worden gemeld op 28 februari 2021. Men gaat er dus van uit dat alle constructies uit deze voorliggende periode die voldoen aan de kenmerken zoals hiervoor beschreven, door intermediairs (en eventueel relevante belastingplichtigen, zie hierna) zijn bijgehouden, beoordeeld, verzameld en gereed gemaakt voor rapportage.

Figuur 3 Wezenskenmerken onder DAC6

Samenvatting wezenskenmerken waarop de main benefit test van toepassing is	
A	Algemene wezenskenmerken
	1. Geheimhoudingsbeding verhindert openbaring van een mogelijk belastingvoordeel.
	2. Resultaatafhankelijke beloning gekoppeld aan het verkregen belastingvoordeel ('succes fee').
	3. Gestandaardiseerde documentatie en/of structuur.
B	Specifieke wezenskenmerken
	1. Handel in/gebruik maken van verlieslatende ondernemingen.
	2. Omzetten inkomen/vermogen in een lager belaste inkomens- of vermogenscategorie.
	3. Circulaire transacties die resulteren in 'round-tripping' van gelden.
C	Specifieke wezenskenmerken voor grensoverschrijdende transacties
	1. Aftrekbare grensoverschrijdende betalingen tussen gelieerde ondernemingen, indien in de fiscale woonplaats van de ontvanger:
	b. (i) er geen of vrijwel geen vennootschapsbelasting wordt geheven (tarief tussen 0% en 1%);
	c. de betaling volledige vrijstelling van belasting geniet; of
	d. de betaling valt onder een preferentieel belastingstelsel.
Samenvatting wezenskenmerken waarop de main benefit test NIET van toepassing is	
C	Specifieke wezenskenmerken voor grensoverschrijdende transacties
	1. Aftrekbare grensoverschrijdende betalingen tussen gelieerde ondernemingen, indien de ontvanger:
	a. geen fiscale woonplaats heeft; of
	b. (ii) fiscaal is gevestigd in een land dat de EU of de OESO als niet-medewerkend aanmerken
	Regelingen met betrekking tot ten minste een van de volgende zaken:
	2. Meer dan éénmaal aftrek voor dezelfde afschrijving op een activum.
	3. Beroep op vermindering van dubbele belasting op inkomsten/vermogen in meerdere rechtsgebieden.
	4. Overdracht van activa met een materieel verschil in waardebeoordeling bij overdrager en ontvanger.
D	Specifieke wezenskenmerken voor automatische gegevensuitwisseling en uiteindelijke gerechtigdheid
	1. a-e Ondermijning van de Common Reporting Standards-rapportageverplichting (uitwisseling van bankgegevens) o.a. door gebruik van producten, rechtsgebieden of juridische entiteiten die niet aan rapportage onderworpen zijn.
	f. Gebruik van rechtsgebieden met zwakke antiwitwaswetgeving.
	2. Een constructie waarbij de juridische of feitelijke eigendom niet-transparant is.
E	Specifieke wezenskenmerken voor Transfer Pricing
	1. Gebruik van unilaterale veiligheidsregels
	2. Overdracht van moeilijk te waarderen immateriële activa
	3. Grensoverschrijdende overdrachten binnen de groep, waardoor de verwachte jaarlijkse EBIT van de overdrager(s) over een periode van drie jaar met ten minste 50% daalt in vergelijking met wanneer geen overdracht had plaatsgevonden.

Op wie rust de meldingsplicht?

Uitgangspunt is dat de meldingsplicht rust op de betrokken intermediair (gevestigd binnen de EU). Wie intermediair voor een bepaalde constructie is, staat omschreven in de wetgeving. Het gaat om een partij die betrokken is bij het bedenken, ontwerpen, opzetten of implementeren van een constructie ofwel bij het beheer van de implementatie van de constructie. Verder worden als intermediair aangemerkt partijen die hulp, bijstand of advies verlenen bij een constructie (zogenaamde 'hulpintermediars'). Doorgaans is de intermediair de (belasting)adviseur, maar soms kan dit ook een bank of andere financiële instelling zijn die bijvoorbeeld een bepaald product verkoopt of een andere dienstverlener. In voorkomende gevallen kan een accountant ook intermediair of hulpintermediair zijn. Op hulpintermediars rust overigens dezelfde meldingsplicht als op 'gewone' intermediairs.

Als de meldingsplicht bij een intermediair ligt, is dat een eigen wettelijke verantwoordelijkheid van die intermediair. Dit betekent dat de intermediair wettelijk aansprakelijk is in het geval van niet-naleving van deze meldingsplicht. Een eventuele boete van (maximaal) maar liefst 870.000 euro (bedrag 2021) komt in dat geval ook bij de intermediair terecht. Het is niet mogelijk om onderling af te spreken dat een meldingsplicht verschuift naar de relevante belastingplichtige.

In sommige gevallen kan een intermediair (of een hulpintermediair) echter een beroep doen op een vrijstelling. Dit is bijvoorbeeld het geval als een intermediair een beroep kan doen op een verschoningsrecht. In Nederland geldt een verschoningsrecht (voor zover relevant voor DAC6) alleen voor advocaten en notarissen en dan alleen in hun rol van advocaat of notaris. In sommige andere EU-lidstaten gelden ruimere regels voor het toepassen van een verschoningsrecht. Als de intermediair een beroep doet op zijn verschoningsrecht, verschuift de meldingsplicht naar de relevante belastingplichtige (tenzij de relevante belastingplichtige ervoor kiest de betreffende intermediair uit te zonderen van zijn verschoningsrecht en dit op basis van de wetgeving op dit gebied ook mogelijk is).

Ook kan het voorkomen dat er bij een bepaalde meldingsplichtige constructie in het geheel geen intermediair betrokken is, bijvoorbeeld als de relevante belastingplichtige op eigen initiatief een constructie implementeert of als de betreffende intermediair buiten de EU gevestigd is. Ook in deze situaties rust de formele meldingsplicht op de relevante belastingplichtige. Eind 2020 heeft de Belastingdienst echter toegezegd dat een relevante belastingplichtige op wie de meldingsplicht rust, een adviseur kan machtigen om de melding te doen.

Brexit

Per 1 januari 2021 is de overgangperiode voor de brexit afgelopen. Het Verenigd Koninkrijk heeft aangegeven niet langer uitvoering te geven aan het grootste gedeelte van de DAC6-wetgeving. Intermediars gevestigd in het Verenigd Koninkrijk zullen dus geen DAC6-meldingen verrichten, behalve voor de wezenskenmerken onder 'D' die betrekking hebben op de uitwisseling van gegevens door financiële instellingen. Als u zich laat adviseren door een intermediair uit het Verenigd Koninkrijk, is de kans groot dat u zelf meldingsplichtig wordt voor meldingsplichtige grensoverschrijdende transacties.

Inhoud van de DAC6-melding

In de wetgeving staat beschreven welke informatie in de melding moet worden opgenomen. Een belangrijke beperking bij deze lijst is steeds dat de informatie alleen hoeft te worden gemeld als en voor zover deze beschikbaar is. Dit betekent dat als informatie niet in het bezit is van degene die de melding moet verrichten (de intermediair of de relevante belastingplichtige), er geen onderzoeksplicht bestaat om deze informatie actief te gaan verzamelen en op te vragen bij betrokkenen ten behoeve van de melding. Uiteraard moet wel alle informatie die beschikbaar is in de administratie en archieven van de meldingsplichtige worden opgenomen in de melding.

Het gaat om de volgende gegevens:

- gegevens van de intermediair (indien van toepassing);
- gegevens van overige betrokken intermediairs (indien van toepassing);
- gegevens over de belastingplichtige en de met hem verbonden ondernemingen (ondernemingen waarmee kort gezegd een relatie bestaat – meestal via aandelen, stemrechten, zeggenschap of bestuur – van meer dan 25%);
- gegevens van bij de constructie betrokken overige personen of ondernemingen, als dit geen verbonden ondernemingen zijn;
- een samenvatting van de inhoud van de belastingconstructie;
- (als de belastingconstructie bekend staat onder een bepaalde gangbare naam) de naam van de constructie;
- de relevante wezenskenmerken;
- de relevante nationale wettelijke bepalingen (verwijzingen naar de hierboven genoemde belastingwetgevingen, van Nederland maar ook van de betrokken andere landen);
- de waarde van de belastingconstructie (dit is niet de fee die betaald wordt aan een intermediair, maar wel bijvoorbeeld de prijs van een aandelenbelang, het nominale bedrag van een lening of de waarde van een immaterieel vast activum);
- de implementatiedatum;
- de relevante EU-lidstaten.

Meldingen vinden plaats via het Gegevensportaal van de Belastingdienst. Voor het melden bij de Belastingdienst is eHerkenning niveau 3 of hoger nodig. Gezien de krappe rapportagertermijnen is het belangrijk dat eHerkenning tijdig wordt aangevraagd voor situaties waarin de belastingplichtige zelf moet melden.

Belastingdienst.nl

Concluderend: wat betekent DAC6 voor u?

Het is ook voor u als belastingplichtige belangrijk om bij te houden welke constructies of transacties er plaatsvinden en of er sprake is van meldingsplicht op basis van deze wetgeving. Ook zult u moeten nadenken over hoe DAC6 in uw belastingstrategie en tax control framework past. Deze vragen helpen daarbij:

- Passen constructies met bepaalde wezenskenmerken juist wel of niet in ons beleid en onze (fiscale) strategie?
- Hoe leggen wij vast én analyseren wij of we een constructie (transactie/structuur) moeten rapporteren?
- Kunnen wij de juiste informatie uit onze systemen halen en komt deze informatie overeen met andere verplichte rapportages (zoals Common Reporting Standards- rapportages voor de uitwisseling van bankgegevens, country-by-country reporting)?

- Wat rapporteren derden over ons en komen deze rapportages overeen met ons eigen begrip van de constructie en met onze eigen rapportages?

Er zijn verschillende 'assessment tools' beschikbaar, zowel vanuit PwC als andere kantoren, om meldingsplichtige constructies en meldplicht bij te houden. Als er een intermediair betrokken is bij een meldingsplichtige constructie, zal deze de constructie moeten melden én is daarmee de relevante belastingplichtige vrijgesteld van de meldingsplicht. Echter, bij afwezigheid van een intermediair die gevestigd is binnen de EU, of als de intermediair zich beroept op een verschoningsrecht, rust de meldingsplicht op de relevante belastingplichtige. Hetzelfde geldt als een intermediair weliswaar de constructie meldt, maar deze melding niet voldoet aan de eisen die gelden in het land van de relevante belastingplichtige. Dit kan zich voordoen omdat de lidstaten ieder de DAC6-richtlijn op verschillende wijze in de nationale wetgevingen hebben geïmplementeerd. De relevante belastingplichtige zal in dat geval een aanvullende melding moeten doen.

Als de relevante belastingplichtige zelf verplicht is een grensoverschrijdende constructie te melden, zal de melding in ieder geval de genoemde gegevens (voor zover beschikbaar) moeten bevatten en zal de belastingplichtige de gegevens moeten doorgeven via het Gegevensportaal van de Belastingdienst. Kortom: het is van belang grip te hebben op DAC6. ■

Hoe duurzaam zijn de verschillen tussen de EU-Taxonomie en de SFDR?

Dit artikel belicht een aantal verschillen tussen de EU-Taxonomie voor duurzame activiteiten en de Verordening betreffende informatieverschaffing over duurzaamheid in de financiële dienstensector (SFDR) en de gevolgen daarvan voor de informatieverschaffing in periodieke rapportages.

Achtergrond

Met het aannemen van de 'Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling' van de Algemene Vergadering van de VN hebben zo'n 190 landen zich gecommitteerd om in 2030 17 duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's) te hebben gerealiseerd. Deze ontwikkelingsagenda richt zich op drie duurzaamheidsdimensies: milieu, maatschappij en governance (ESG).

Het Akkoord van Parijs, dat in december 2015 door bijna 200 landen is ondertekend, is het eerste universele, mondiale klimaatverdrag voor klimaatadaptatie, de ontwikkeling van klimaatbestendigheid en beperking van de opwarming van de aarde tot maximaal 2°C ten opzichte van het pre-industriële niveau. De EU heeft zich daarnaast ten doel gesteld om in 2050 klimaatneutraal te zijn.

Om deze doelstellingen te realiseren, heeft de EU in maart 2018 een actieplan gelanceerd voor de financiering van duurzame groei (het EU-actieplan). Dit actieplan is onderdeel van de Europese Green Deal om de Europese economie te vergroenen. Volgens de Europese Commissie biedt het financiële stelsel de sleutel tot economische vergroening en verduurzaming. De drie belangrijkste doelen van het EU-actieplan zijn:

1. kapitaalstromen heroriënteren naar een duurzamere economie;

2. duurzaamheid tot vast onderdeel van risicomanagement maken;
3. transparantie en langetermijndenken stimuleren.

Een belangrijke stap om deze doelen te realiseren is het opzetten van een uniform classificatiesysteem of 'taxonomie' voor duurzame activiteiten (de 'Taxonomie'), zoals is opgenomen in de Taxonomieverordening. Ook de Verordening betreffende informatieverschaffing over duurzaamheid in de financiële dienstensector (de 'SFDR') moet daaraan een bijdrage leveren, door ervoor te zorgen dat beleggers geïnformeerd worden over de wijze waarop financiële marktdeelnemers duurzaamheid meewegen bij het nemen van beleggingsbeslissingen.

Samenvatting

Om de Europese economie duurzamer te maken zijn er diverse wetten aangenomen op het gebied van duurzaamheid. Onderdeel daarvan zijn de EU-Taxonomie, een classificatiesysteem waarbij een lijst is opgesteld van ecologisch duurzame activiteiten, en de Verordening betreffende informatieverschaffing over duurzaamheid in de financiële dienstensector (SFDR), die financiële marktdeelnemers verplicht om openheid van zaken te geven over de ESG-criteria voor beleggingsproducten. Hoewel beide verordeningen een vergelijkbaar doel dienen en vergelijkbare begrippen hanteren, wijken ze op detail van elkaar af. Deze verschillen hebben gevolgen voor de informatieverschaffing in de periodieke rapportages. Financiële marktdeelnemers zullen duidelijk moeten toelichten waar deze verschillen uit voortvloeien. In dit artikel worden een aantal van de verschillen tussen de EU-Taxonomie en de SFDR besproken en de gevolgen daarvan voor de verslaggeving.

Taxonomie – wat wordt er verstaan onder een belegging in een ecologisch duurzame activiteit?

De Taxonomie moet worden gehanteerd door financiëlemarktdeelnemers die financiële producten aanbieden en door ondernemingen die ingevolge de Richtlijn met betrekking tot de bekendmaking van niet-financiële informatie verplicht zijn om niet-financiële informatie te publiceren (ondernemingen van openbaar belang met meer dan 500 werknemers). De Taxonomie moet ook worden gehanteerd door de EU-lidstaten bij het vaststellen van de vereisten waar financiële producten en bedrijfsobligaties aan moeten voldoen om als ecologisch duurzaam te worden aangemerkt.

De Taxonomie vormt een belangrijke impuls voor het heroriënteren van kapitaal naar duurzame activiteiten en speelt daarmee een grote rol bij de uitvoering van de Europese Green Deal. De Taxonomie betreft een classificatiesysteem met een lijst van ecologisch duurzame economische activiteiten. Een economische activiteit die aan de screeningcriteria van de Taxonomie voldoet kan dan als 'Taxonomie-conform' kwalificeren. Dit betekent meer transparantie en minder mogelijkheden tot 'greenwashing' omdat de Taxonomie een uniforme norm introduceert voor duurzame economische activiteiten.

De Taxonomie richt zich nu nog alleen op ecologisch duurzame doelstellingen. Op termijn moet er ook een classificatie komen voor duurzaamheid op het gebied van maatschappij en governance (en een 'bruine' taxonomie voor activiteiten die de ecologische duurzaamheid ernstig aantasten). De huidige Taxonomie kent zes milieudoelstellingen:

1. mitigatie van klimaatverandering;
2. adaptatie aan klimaatverandering;
3. het duurzaam gebruik en de bescherming van water en mariene hulpbronnen;
4. de transitie naar een circulaire economie;
5. de preventie en bestrijding van verontreiniging;
6. de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen.

Op dit moment zijn alleen voor de eerste twee milieudoelstellingen conceptcriteria ontwikkeld om te beoordelen of een economische activiteit Taxonomie-conform is. Om als ecologisch duurzaam (Taxonomie-conform) te kwalificeren, moet de economische activiteit een substantiële bijdrage leveren aan een of meer van deze zes milieudoelen, niet ernstig afbreuk doen aan de andere milieudoelen en aan de gestelde minimumgaranties voldoen. Er wordt onderscheid gemaakt tussen economische activiteiten die rechtstreeks bijdragen aan de milieudoelstellingen, transitieactiviteiten (die de overgang naar een klimaatneutrale economie ondersteunen, maar waarvoor nog geen technologisch of economisch haalbaar CO₂-arm alternatief voorhanden is) en faciliterende activiteiten (die andere activiteiten helpen bij het leveren van een substantiële bijdrage aan een of meer van de milieudoelstellingen).

Zo wordt de bouw of exploitatie van een windturbine geacht substantieel bij te dragen aan de vermindering van klimaatverandering omdat er stroom uit wind wordt gegenereerd. Wat het 'geen significante afbreuk'-criterium betreft, wordt in de Taxonomie onder meer bepaald dat de turbine moet zijn gemaakt van zeer duurzame, recyclebare apparatuur en onderdelen, die eenvoudig zijn te demonteren en te upgraden (om geen significante afbreuk te doen aan doelstelling 4). Om ook aan de minimumgaranties te voldoen, moet het bedrijf dat de turbine bouwt, sociale waarborgen bieden, bijvoorbeeld met betrekking tot de veiligheid en gezondheid van zijn werknemers.

De Taxonomie is op 22 juni 2020 in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd en is op 12 juli 2020 in werking getreden. Aan de gedetailleerde technische screeningcriteria wordt nog gewerkt; alleen voor de eerste twee doelstellingen zijn de conceptcriteria al ter consultatie gepubliceerd. De eerste toelichtingsvereisten gaan per 1 januari 2022 gelden. Dit betekent dat alle periodieke rapportages die na deze datum door 'in scope'-organisaties worden gepubliceerd, de volgens de Taxonomie vereiste informatie moeten verschaffen.

SFDR – ESG-toelichtingsvereisten voor financiëlemarktdeelnemers

De SFDR is van toepassing op financiëlemarktdeelnemers en financiële adviseurs, met inbegrip van kredietinstellingen en beleggingsmaatschappijen die beleggingsportefeuilles beheren, fondsbeheerders, aanbidders van verzekeringsgerelateerde beleggingsproducten en de meeste pensioenfondsen. Zij moeten transparant zijn over de ESG-factoren van hun beleggingsproducten, zodat beleggers kunnen beoordelen of eventuele duurzaamheidsclaims aansluiten bij de beleggingen in de portefeuille. Met het oog daarop moeten financiëlemarktdeelnemers informatie publiceren over de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingen (zoals de impact van een bedrijf op het klimaat en op andere ESG-aspecten) en over hoe duurzaamheidsrisico's worden beheerst (zoals de risico's van klimaatverandering voor de financiëlemarktdeelnemer). De SFDR pakt 'greenwashing' niet rechtstreeks aan door harde eisen te stellen aan beleggingsproducten (bijvoorbeeld een minimumpercentage aan duurzame of Taxonomie-conforme beleggingen).

De SFDR stelt transparantie verplicht op entiteits- en productniveau, op de website, in de precontractuele informatieverstarring en in periodieke rapportages:

Website:

- transparantie over het beleid inzake duurzaamheidsrisico's en de integratie van deze risico's in beleggingsbeslissingen/beleggingsadvies;
- transparantie over negatieve effecten op duurzaamheidsfactoren op entiteitsniveau;

- transparantie over de integratie van duurzaamheidsrisico's in het beloningsbeleid.

Precontractuele informatieverstarring (bijvoorbeeld een prospectus):

- transparantie over de integratie van duurzaamheidsrisico's op financieel productniveau;
- transparantie over negatieve effecten op duurzaamheidsfactoren op financieel productniveau.

Periodieke rapportages:

- de mate waarin aan de gepromote ecologische of sociale kenmerken of duurzaamheidsdoelstellingen is voldaan; en
- het algemene duurzaamheidsgerelateerde effect aan de hand van duurzaamheidsindicatoren of een vergelijking met een aangewezen index.

Er gelden aanvullende toelichtingsvereisten voor producten die 'ecologische of sociale kenmerken promoten' (de zogenoemde 'artikel 8-producten' – bijvoorbeeld een product waarbij in de beleggingsbeslissing rekening is gehouden met ESG-factoren en/of waarvoor bepaalde uitsluitingscriteria worden gehanteerd, maar zonder duurzaam beleggingsdoel), en voor producten die 'duurzame beleggingen tot doel' hebben (de zogeheten 'artikel 9-producten' – zoals impactbeleggingen).

De SFDR is op 9 december 2019 in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. De eerste toelichtingsvereisten onder de SFDR gaan per 10 maart 2021 gelden. De Regulatory Technical Standard (RTS) waarin de toelichtingsvereisten nader worden uitgewerkt, is op 2 februari 2021 gepubliceerd.

Verschillen

De Taxonomie en de SFDR verplichten allebei dat er informatie wordt verschaft over de duurzaamheid van beleggingen/activiteiten. Beide verordeningen gaan over dezelfde onderwerpen. Toch zijn de regels niet altijd even goed op elkaar afgestemd, ook al is de gehanteerde terminologie zeer vergelijkbaar.

'Ecologisch duurzaam' tegenover 'ecologisch en sociaal duurzaam'

Het eerste verschil doet zich voor in dat de SFDR een ruimere definitie hanteert van duurzame belegging, aangezien ook sociale doelstellingen onder de SFDR als duurzaam kunnen kwalificeren. Dit kan ertoe leiden dat een belegging duurzaam is onder de SFDR, maar niet-Taxonomie-conform onder de Taxonomie.

In de SFDR wordt het begrip 'duurzame belegging' gekoppeld aan een belegging die bijdraagt aan een milieudoelstelling of sociale doelstelling. De Taxonomie heeft geen sociale doelstellingen en richt zich uitsluitend op milieudoelstellingen (de Europese Commissie onderzoekt op dit moment of het haalbaar is om de Taxonomie uit te breiden met sociale doelstellingen). Daarnaast beschrijft de Taxonomie nu zo'n 188 economische activiteiten, die geselecteerd zijn op basis van hun potentie om significant bij te dragen aan klimaatmitigatie en -adaptatie. De Taxonomie omvat dus nog niet alle economische activiteiten die een bijdrage kunnen leveren aan een groenere en/of meer klimaatbestendige samenleving. Een economische activiteit die niet op deze lijst van 188 activiteiten staat, kan dus nog niet als Taxonomie-conform kwalificeren, ongeacht hoe duurzaam de belegging is.

Toepassing op 'niveau van de economische activiteit' tegenover toepassing op 'productniveau'

De Taxonomie beschrijft of een economische activiteit Taxonomie-conform is. De SFDR eist informatieverstarring op product-/beleggingsniveau. Als gevolg hiervan kan er binnen een portefeuille een verschil bestaan tussen het percentage dat Taxonomie-conform is en het percentage dat duurzaam is volgens de SFDR.

Financiëlemarktdeelnemers zijn onder de SFDR verplicht om toe te lichten welk percentage van de beleggingen van een product voldoet aan ecologische en sociale kenmerken. Het percentage beleggingen met ecologische en sociale kenmerken wordt vastgesteld op productniveau. Dit betekent dat een belegging of wel of geen ecologische of sociale kenmerken heeft. De financiëlemarktdeelnemer die in een bedrijf belegt, moet dus bepalen of het bedrijf

Figuur 1 Criteria van de EU-Taxonomie en de SFDR

EU-Taxonomie	SFDR
 Ecologisch 	 Ecologisch
 Sociaal 	 Sociaal
 Geen significante afbreuk 	 Geen significante afbreuk
 Minimumwaarborgen 	 Goede governance

binnen de door de financiëlemarktdeelnemer gehanteerde definitie 'duurzaam' is.

De Taxonomie geeft niet aan wanneer een bedrijf als duurzaam kan worden aangemerkt, maar alleen of een economische activiteit (op basis van NACE-codes, een standaard Europees classificatiesysteem) als Taxonomie-conform kwalificeert. Zo geeft de Taxonomie aan dat energieproductie uit wind substantieel bijdraagt aan het beperken van klimaatverandering. Bedrijf C (zie figuur 2) is een energieproducent en haalt 80% van zijn omzet uit windenergie. Ook voldoet het bedrijf aan het 'geen significante afbreuk'-criterium en de minimumgaranties. De resterende 20% van de omzet is echter afkomstig van niet-Taxonomie-conforme activiteiten. Dus slechts 80% van de activiteiten van het bedrijf geldt als Taxonomie-conform. De financiëlemarktdeelnemer moet nu onder de SFDR bepalen of hij bedrijf C al dan niet duurzaam acht. Op basis van de intern gehanteerde definitie acht hij bedrijf C duurzaam. Ook bedrijf A wordt door de financiëlemarktdeelnemer als duurzaam aangemerkt, ook al is slechts een klein deel van de omzet Taxonomie-conform (bijvoorbeeld omdat de activiteiten nog niet onder de Taxonomie vallen). Bedrijf B voldoet niet aan de door de financiëlemarktdeelnemer gehanteerde definitie van duurzaam. Vanuit portefeuilleperspectief is 70% van de beleggingen duurzaam in het kader van de toelichtingsvereisten onder de SFDR (bedrijf A en bedrijf C), terwijl de portefeuille als geheel slechts voor 48% Taxonomie-conform is (20%*10% Taxonomie-conform, 30%*20% Taxonomie-conform, 50%*80% Taxonomie-conform).

'Taxonomie-conform' tegenover 'diverse duurzaamheidsniveaus'

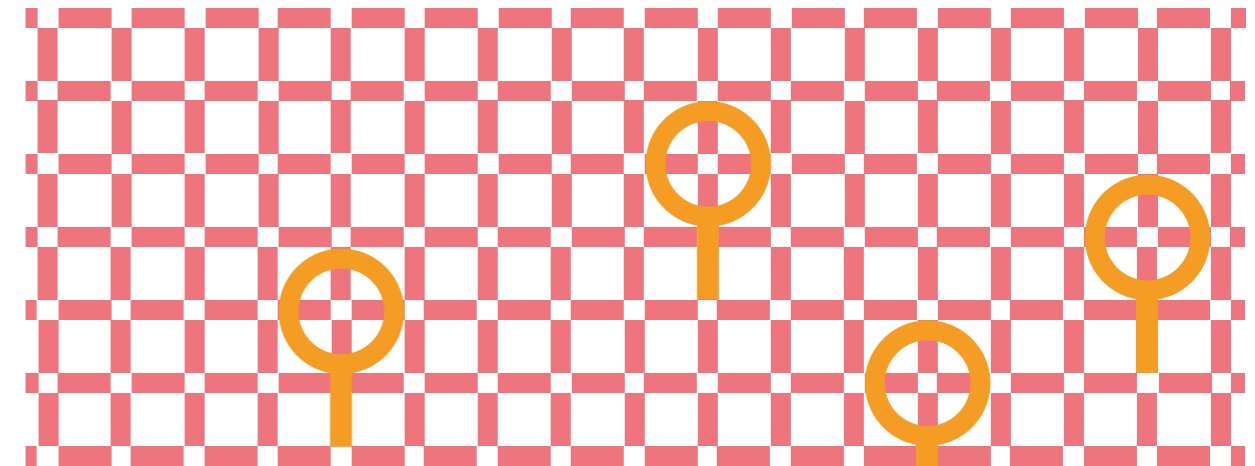
De Taxonomie is binair: een economische activiteit is of wel of niet Taxonomie-conform. De SFDR ziet op producten met

zeer uiteenlopende ecologische en sociale integratie- en ambitieniveaus. Dit kan ertoe leiden dat een product dat volgens de SFDR uit 100% duurzame beleggingen bestaat, toch voor 0% Taxonomie-conform is.

De SFDR maakt onderscheid tussen producten die 'ecologische en sociale kenmerken promoten' (artikel 8) en producten die 'duurzame beleggingen tot doel hebben' (artikel 9). Er is geen strikte definitie van wanneer een product als artikel 8- of als artikel 9-product kan worden geclassificeerd (of in het geheel niet als duurzame belegging kwalificeert). Het verschil in classificatie zit hem in de vraag of het product ecologische of sociale kenmerken 'promoot' of een duurzaam 'beleggingsdoel' heeft. Er is geen ondergrens voor het percentage beleggingen dat duurzaam moet zijn voordat een product als artikel 8- of artikel 9-product kan worden aangemerkt. Er gelden voor artikel 8- en 9-producten aanvullende toelichtingsvereisten zodat beleggers kunnen bepalen of eventuele duurzaamheidsclaims voor die producten waar zijn of niet.

Daarnaast geldt voor producten met een 'ecologisch duurzaamheidsdoel' onder de SFDR niet dat deze Taxonomie-conform hoeven te zijn (op dit moment). Dit betekent dat een product dat als ecologisch duurzaam in de markt wordt gezet, niet uitsluitend hoeft te beleggen in activiteiten die Taxonomie-conform zijn. Wel gelden er aanvullende toelichtingsvereisten vanuit de Taxonomie over het aandeel Taxonomie-conforme beleggingen.

De classificatie van zowel artikel 8- als artikel 9-producten is uitsluitend gebaseerd op intentie. De artikel 8-categorie producten zou dus zo maar een 'restcategorie' kunnen worden van producten met een zeer uiteenlopend niveau van integratie van ecologische en sociale kenmerken. Dit beperkt de vergelijkbaarheid van deze producten op duurzaamheidsprestaties.

'Belangrijkste ongunstige effecten' tegenover 'bijdragen aan milieudoelstellingen'

De Taxonomie richt zich primair op een positieve bijdrage aan milieudoelstellingen, terwijl de SFDR zich primair richt op de negatieve ecologische en sociale gevolgen van beleggingen. Dit kan tot verschillen in de verslaglegging resulteren. De Europese toezichthoudende autoriteiten (ETA's) bevelen aan om de belangrijkste negatieve effecten op termijn op elkaar af te stemmen.

De SFDR verlangt van financiëlemarktdeelnemers dat zij bij hun beleggingsbeslissingen de belangrijkste ongunstige effecten van een belegging meewegen, zoals de uitstoot van broeikasgassen, negatieve gevolgen voor de biodiversiteit of het niet naleven van fundamentele arbeidsverdragen. In daartoe bestemde rapportagetabellen moet worden gerapporteerd over diverse indicatoren zoals uitstoot van luchtvervuilende stoffen, investeringen in bedrijven zonder initiatieven om de CO₂-uitstoot te verminderen, uitsplitsing van het energieverbruik naar type niet-hernieuwbare energiebronnen, investeringen in bedrijven zonder waterbeheerbeleid en zonder beleid ter voorkoming van arbeidsongevallen. De SFDR richt zich daarmee op de negatieve effecten van beleggingsbeslissingen.

De Taxonomie focust daarentegen op de positieve bijdrage aan een of meer van de gestelde milieudoelstellingen: een economische activiteit kan als Taxonomie-conform worden aangemerkt als deze substantieel bijdraagt aan bijvoorbeeld klimaatmitigatie en -adaptatie.

'Vereiste van goede governance' tegenover 'minimumgaranties'

De verwachtingen met betrekking tot minimumgaranties in de Taxonomie zijn duidelijker omschreven dan het vereiste van een goede governance in de SFDR. De vereisten uit de Taxonomie bieden daarom een goede basis om te beoordelen of er bij een entiteit sprake is van een goede governance conform de SFDR.

De Taxonomie eist dat economische activiteiten niet alleen bijdragen aan een milieudoelstelling, maar ook geen ernstige afbreuk doen aan de andere milieudoelstellingen van de Taxonomie, en dat het bedrijf dat de economische activiteit verricht, de 'minimumgaranties' waarborgt. Deze minimumgaranties houden in dat het bedrijf moet zorgen voor naleving van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en met de leidende principes van de VN inzake bedrijven en mensenrechten.

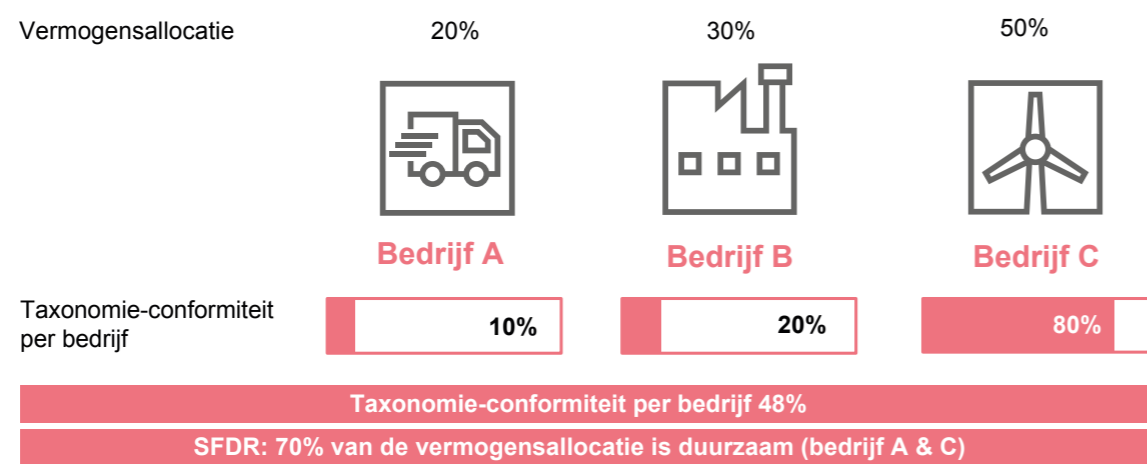
De SFDR verlangt dat beleggingen geen ernstige afbreuk doen aan doelstellingen op het gebied van mens en maatschappij en dat de bedrijven waarin belegd wordt, over een goede governance beschikken. Een goede governance wordt niet in de SFDR gedefinieerd, maar komt aan de orde in het kader van arbeidsverhoudingen, goed management, personeelsbeloningen en de naleving van de fiscale regels.

Conclusie

De SFDR en de Taxonomie verplichten allebei tot publicatie van duurzaamheidsinformatie over financiële producten die ecologische of sociale kenmerken promoten (artikel 8 SFDR-producten) of die duurzame beleggingen tot doel hebben (artikel 9 SFDR-producten), in zowel de precontractuele informatie als de periodieke rapportages. Zoals in dit artikel is aangegeven, zijn de gehanteerde definities echter niet op elkaar afgestemd. Deze definitieverschillen kunnen ertoe leiden dat een product 100% duurzaam is volgens de SFDR maar toch 0% Taxonomie-conform. Aangezien de informatie naast elkaar moet worden gepubliceerd, zullen financiëlemarktdeelnemers heel duidelijk moeten toelichten waar de eventuele verschillen vandaan komen.

Beide verordeningen zijn onder meer bedoeld om beleggers informatie te geven over de mate van duurzaamheid van een belegging. Vanwege de verschillen tussen de verordeningen en het feit dat de SFDR niet aansluit bij de definities van de Taxonomie, is het de vraag of dit doel wel wordt bereikt. ■

Figuur 2 Duurzaamheidspercentages in een beleggingsportefeuille

Menselijke behoefte boven technologische vooruitgang

In de laatste editie van Spotlight stond het samenwerken met start-ups centraal. Start-ups lopen vaak voorop als het gaat om het gebruik van nieuwe technologieën. Een innovatieve oplossing bestaat echter niet alleen uit het gebruik van de juiste technologie, maar vooral uit de menselijke behoefte die zij bedient. Tegelijkertijd is er een stortvloed aan artikelen en berichten over nieuwe technologieën. Wanneer ik bijvoorbeeld binnen de tijdlijnen van mijn social media zoek naar 'innovatie', vind ik van alles over kunstmatige intelligentie, neurale netwerken, cloud computing, augmented reality en blockchain...

Het lijkt erop dat we als mens continu op zoek zijn naar snellere, goedkopere en slimmere technologie, terwijl we vaak nog geen idee hebben hoe het ons als mens verder helpt.

Mensen gebruiken al van oudsher middelen om het leven makkelijker te maken. Denk daarbij aan vuur of het wiel. Maar op dit moment lijken de middelen soms belangrijker dan het nut, waardoor de menselijke behoefte niet bedient lijkt te worden. Door het volop automatiseren van processen ontkoppelen mensen zich juist van datgene waar ze goed in zijn: verbinding maken. We worden op het juiste moment herinnerd aan onze afspraken in de agenda, we denken onze vrienden goed te kennen omdat we veel van ze zien via social media. Maar helaas blijft de echte interactie achterwege en dwingt de technologie ons meer en meer om simpelweg taken uit te voeren. In plaats van technologie menselijker te maken, lijkt technologie ons eerder te vormen naar haar evenbeeld.

Bestuurders, met name die van technologiebedrijven, hebben de verantwoordelijkheid dit in goede banen te leiden, maar hoe moeten ze hiermee omgaan? Wat mij betreft (en velen met mij) zijn er drie elementen die technologie een meer menselijk karakter kunnen geven.

Technologie moet behulpzaam zijn. Technologie moet mensen helpen hun taken beter uit te voeren, zonder dat zij daarbij beperkt worden in de opties die ze nu hebben.

Technologie moet eenvoudig zijn. De gebruikte technologie moet direct inzetbaar zijn en het leven makkelijker maken. Vandaag de dag lijkt zij soms juist het tegenovergestelde te bewerkstelligen, onder andere door

de hoeveelheid verschillende (social media) platformen die er zijn.

Technologie moet inclusief zijn. Het is belangrijk dat nieuwe technologie bruikbaar is voor iedereen en niet alleen voor technisch onderlegde mensen. Als de technologie groepen mensen buitensluit, vergroot dat immers de ongelijkheid in de maatschappij.

Organisaties die technologie pushen, zouden gebruikers (en daarmee de maatschappij) een dienst bewijzen als ze bovenstaande elementen zouden meenemen in hun innovaties. Het menselijke aspect zit hem nu vaak in het 'vermenselijken' van technologie; denk aan robots die eruitzien als mensen of chatbots met een leuke avatar. Maar voorziet zo iets wel in de menselijke behoefte?

Binnen PwC wordt het Business, Experience en Technologie-perspectief voor innovaties gebruikt. Hierbij wordt het nut van de innovatie door het businessperspectief ingebracht, vertegenwoordigt de experience de menselijke behoefte en maakt de technologie het mogelijk. De samenhang tussen deze drie-eenheid is essentieel om het menselijk belang scherp te kunnen houden. Het is namelijk verleidelijk om enkel het businessperspectief te optimaliseren. Mijn vraag is dan ook: heeft uw organisatie voldoende oog voor de menselijke maat? En hoe bewaakt u dit binnen uw organisatie?

Eerder verschenen

Op zoek naar een eerder verschenen artikel?

Hieronder vindt u een overzicht van de artikelen van de laatste vier uitgaven van Spotlight. Op www.pwc.nl vindt u de laatste jaargangen. Uiteraard kunt u ook contact met ons opnemen.

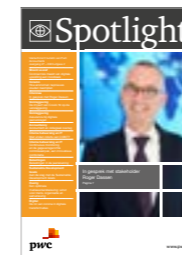
Spotlight 2020 Uitgave 4

- Woord vooraf – **We weten niet beter!**
- Column – **Het praatje bij de koffieautomaat heeft ook waarde** – Jan Willem Velthuisen
- Verslaggeving – **De controle van de ESEF-eisen aan digitale aarverslagen** – Wiert Smid en Willem Geijtenbeek
- Verslaggeving – **De controle van morgen door innovatie en verbinding** – Adriaan Terlouw, Anne-Peter Ruit en Hans van der Meer
- Interne beheersing en IT – **Digitaal geld – contant geld in elektronische vorm**
- Governance en toezicht – **De impact van nieuwe vereisten voor het beloningsbeleid en het remuneratierapport** – Frank van Oirschot en Ronny Wik
- Governance en toezicht – **De 'good' in 'good governance'** – Wouter Amersfoort
- Belastingen – **Prinsjesdag 2020: ontwikkelingen in de winstbelasting** – Maarten de Wilde en Merel Mookhoek
- Sustainable Development Goals – **Eenduidiger meten en rapporteren van SDG-impact**
- Digital – **Strategisch voordeel door samenwerking met start-ups**

Spotlight 2020 Uitgave 3 Duurzaamheidsspecial

- Woord vooraf – **Morgen maake samen** – Renate de Lange
- Column – **Covid-19 is aanleiding om te werken aan een nieuw sociaal contract** – Jan Willem Velthuisen en Wineke Haagsma
- Interview – **In gesprek met de CFO van Vopak, Gerard Paulides** – Jouke Janssen en Hugo van den Ende
- Interview – **In gesprek met toezichthouders Kavita Nandram en Raoul Köhler** – Hugo van den Ende en Marcus Looijenga
- Sustainable Development Goals – **dichterbij een strategie voor de wereld is men nog niet eerder gekomen** – Wineke Haagsma
- Duurzame financiering transformeert reële economie** – Jouke Janssen en Lex Huis in het Veld
- Klimaatverandering toekomstbestendig managen** – Willem Schouten
- Sustainable strategy execution** – Willem-Jan Dubois
- Een veerkrachtige supplychain: continuïteit en duurzaamheid gaan hand in hand** – Willemijn van Wettum en Rolf Bos
- De integrale verduurzaming van de supplychain**
- Robots en rechten: de toekomst van werk en de invloed op werknemers en bedrijven** – Anna Bulzomi en Bastiaan Starink
- Houvast door meten van en sturen op impact**
- Een digitaal platform als middel voor verduurzaming** – Ron Martinek, Daniël van Norren, Joris van Gelder
- Digitale ethiek: basisingrediënt voor succesvolle digitale transformatie** – Mona de Boer
- Ontwikkelingen in het duurzaamheidsrapportagelandschap in 2020** – Mylène Goei en Femke Helgers
- Maak duurzaamheidsinformatie echt betrouwbaar** – Marcus Looijenga
- Fiscaliteit als onderdeel van maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen**
- Versnel de transformatie naar een duurzame organisatie door te werken aan de cultuur** – Marloes van Loon, Wendy van Tol en Femke Helgers
- Duurzame vooruitgang in de jaarrekening** – Geert Wognum

Spotlight 2020 Uitgave 2

- Woord vooraf – **Coronacrisis maakt van digitale upskilling een noodzaak** – Ilja Linnemeijer
- Column – **Hoe economen nepnieuws zouden bestrijden** – Jan Willem Velthuisen
- Interview – **In gesprek met Roger Dassen** – Arjan Brouwer
- Verslaggeving – **De impact van Covid-19 op de verslaggeving** – Arjan Brouwer
- Verslaggeving – **Assurance bij digitale jaarverslagen** – Willem Geijtenbeek
- Accountancy – **Accountant en collegiaal overleg** – Victor Valckx
- Interne beheersing en IT – **Wat vinden robots van COBIT?** – Steven Boekhoudt
- Interne beheersing en IT – **Continuous monitoring en de gegevensgerichte controleaanpak, een innovatieve combinatie** – Rudi Selhorst
- Belastingen – **Belastingen in de jaarrekening** – Hugo van den Ende
- SDG's – **Aan de slag met de Sustainable Development Goals** – Femke Helgers
- Overig – **Een optimale medewerkersbeleving: winst voor mens, organisatie en samenleving** – Bastiaan Starink
- Digital – **De rol van corona in digitale transformaties**

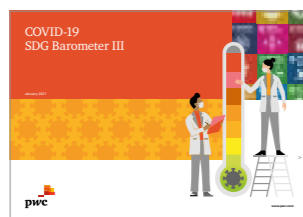
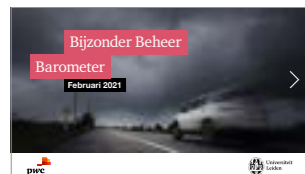
Spotlight 2020 Uitgave 1

- Woord vooraf – **Continu leren wat beter kan** – Agnes Koops-Aukes
- Column – **Een gebrek aan zekerheden is de nieuwe realiteit** – Jan Willem Velthuisen
- Interview – **In gesprek met Roderick Munsters** – Arjan Brouwer
- Verslaggeving – **Nieuwe opties voor de presentatie van eigen vermogen in de statutaire aarrekening** – Geert Wognum en Nina van der Reijden
- Verslaggeving – **De impact van het European Single Electronic Format op het rapportageproces van ondernemingen** – Willem Geijtenbeek
- Verslaggeving – **Eigenrisicobeoordeling: impact op de verslaggeving van pensioenfondsen**
- Governance en toezicht – **Als auditcommissie waarde toevoegen in tijden van verandering** – Huub Wüst en Jos de Groot
- Recht – **De Wet arbeidsmarkt in balans: wat te verwachten?**
- SDG's – **'Who cares, wins': waarom de SDG's van belang zijn voor investeerders** – Anna Bulzomi
- Digital – **Zonder purpose geen digitale transformatie**

Op www.pwc.nl, onder 'Actueel & publicaties', zijn alle PwC-publicaties verzameld, gerubriceerd naar diensten, thema's en marktsectoren. Hier een greep uit de publicaties.

Bijzonder Beheer Barometer

Diverse steunmaatregelen hebben er het afgelopen kwartaal voor gezorgd dat er geen hogere instroom was bij de bijzonderbeheerafdelingen van banken. Volgens de uitkomsten van de tweede Bijzonder Beheer Barometer is zowel het uitblijven van de verwachte instroom als het aantal faillissementen slechts uitstel en zeker geen afstel. De 122 ondervraagde experts zien een belangrijke nieuwe rol voor de Belastingdienst als nieuwe financier. Als de Belastingdienst deze rol niet goed kan invullen, zullen veel steunmaatregelen weggegooid geld blijken en gaan veel ondernemingen alsnog onnodig failliet.

SDG Barometer #3

Nu de Covid-19-vaccinatieprogramma's in de meeste landen van start zijn gegaan en Nederland in zijn tweede volledige lockdown zit, publiceren we onze derde SDG-barometer. Deze editie heeft betrekking op de periode van september tot en met november. Deze periode wordt gekenmerkt door een verbetering van financiële indicatoren zoals groei van BBP, het consumentenvertrouwen en het werkloosheidspercentage. De aanhoudende coronamaatregelen zetten echter ook de mentale gezondheid onder druk, vooral van jongeren. Met de start van het vaccinatieprogramma is er weliswaar licht aan het einde van de tunnel, maar er waren momenteel wel diverse mutaties van het virus rond. Het is duidelijk dat corona een grote invloed heeft op de samenleving. Met deze barometer gaan we dieper in op de vraag welke gevolgen corona heeft voor het verwezenlijken van de SDG's.

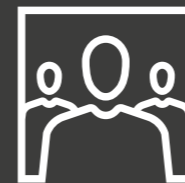
European Economic Outlook 2021

Het nieuwe jaar begint met betere vooruitzichten dan we enkele maanden geleden konden voorzien. Met de introductie van vaccins groeit de hoop dat de coronapandemie tot een einde kan komen in de tweede helft van dit jaar. Verder is de uitslag van de presidentsverkiezingen in de Verenigde Staten duidelijk en ligt er een brexit-deal. Hindernissen voor groei, waarmee we vorig jaar werden geconfronteerd, zijn hiermee verwijderd of tenminste minder groot in 2021. (...)

Verder belichten we in onze European Economic Outlook 2021 hoe lockdowns de economie beïnvloeden. Wat was bepalender: de striktheid of de duur van de lockdowns? En hoe ziet de economische groei er in de komende kwartalen uit op basis van drie lockdownscenario's?

Bereken impact pensioenakkoord met PwC's Pensioenakkoordcalculator

Als organisatie krijgt u te maken met de gevolgen van het Pensioenakkoord en zult u uw pensioenregeling moeten aanpassen. Een duidelijke visie op uw HR-strategie, de rol van pensioen in de beloningsstrategie en de toekomstige pensioenbouw van uw medewerkers – inclusief de wijze van compenseren – voorkomt ongewenste kostenstijgingen of ontevredenheid bij uw medewerkers. 'Betrekt uw medewerkersvertegenwoordiging goed bij de ontwikkelingen en zorg ervoor dat zij uiteindelijk instemt met de beoogde arbeidsvoorwaardelijke wijzigingen. Maak daarnaast tijdig afspraken met de pensioen-uitvoerder over de uitvoering van een nieuwe pensioenregeling en eventuele compensaties', stellen PwC-experts Lilian van Duijnhoven en Joep van Loon.

Spotlight is het vaktechnisch bulletin van PricewaterhouseCoopers Accountants. Dit bulletin mag ter beschikking worden gesteld aan klanten en derden, evenwel met inachtneming van het volgende. Bij het redigeren van de teksten wordt de uiterste zorgvuldigheid betracht. De behandeling van de onderwerpen is evenwel niet altijd uitputtend, terwijl tevens na verloop van tijd informatie verouderd of niet meer (volledig) juist kan zijn. De mening van de auteur(s) is niet noodzakelijkerwijs de mening van PwC. Wij aanvaarden daarom geen verantwoordelijkheid voor hetgeen eventueel wordt ondernomen op basis van de inhoud van deze publicatie. Waar in de tekst naar een niet-specifiek persoon verwezen wordt (bijvoorbeeld 'de accountant') wordt de m/v-vorm bedoeld; lees 'hij/zij'. Alle rechten voorbehouden.

Hoofdredacteur

Hugo van den Ende AA RB

Redactie

mr. W. Amersfoort
drs. M.J. Brouwer RA
J. Dul MSc
drs. J.I. de Groot RA
J. Janssen MSc
drs. A. van der Linden RA
I.G.C. Oudhuis RA
mr. drs. H.K.O. Reimers AA
prof. mr. dr. M.F. de Wilde

Eindredactie

mr. M.E. Smit
E.E. van der Wolf BA

Bureau redactie

K. Kalpoe

Secretariaat

D. van der Klis

Vormgeving

Richard Volbeda

Fotografie

PwC

Productie

AraneaGrafimedia

Nadere informatie

Voor nadere informatie kunt u zich wenden tot Assurance National Office of de personen die in de bijdragen genoemd zijn. Wanneer u een artikel of passage uit Spotlight wilt overnemen is bronvermelding verplicht en verzoeken wij u een exemplaar van uw publicatie te zenden aan het redactieadres.

Redactieadres

PricewaterhouseCoopers Accountants
Assurance National Office
Postbus 90357
1006 BJ Amsterdam
Telefoon: 088 792 5253
Fax: 088 792 9632

Abonnementenservice

Heeft u wijzigingen of wilt u Spotlight voortaan liever digitaal ontvangen? Laat het ons weten via onderstaande QR-code of ga naar <https://www.pwc.nl/nl/forms/aanmelden/aanmelden-spotlight-digitaal.html>.

Spotlight Jaargang 28 - 2021 uitgave 1

Deze publicatie is uitsluitend opgesteld als algemene leidraad voor relevante kwesties en dient niet te worden geïnterpreteerd als professioneel advies. U dient niet te handelen op basis van de in deze publicatie vervatte informatie zonder nader professioneel advies te hebben ingewonnen. Er wordt geen enkele expliciete of impliciete verklaring verstrekt of garantie geboden ten aanzien van de juistheid of volledigheid van de in deze publicatie vervatte informatie, en voor zover toegestaan krachtens de wet, aanvaarden de bij deze publicatie betrokken PwC firms, medewerkers en vertegenwoordigers geen enkele aansprakelijkheid, voor de gevolgen van enige handeling dan wel omissie door hetzij uzelf hetzij enige andere persoon op basis van de in deze publicatie vervatte informatie of voor enig besluit waaraan die informatie ten grondslag ligt.

www.pwc.nl

© 2021 PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289). Alle rechten voorbehouden. PwC verwijst naar de Nederlandse firma en kan soms naar het PwC-netwerk verwijzen. Elke aangesloten firma is een afzonderlijke juridische entiteit. Kijk op www.pwc.com/structure voor meer informatie.